

ÓBUDAI EGYETEM

**Keleti Károly Gazdasági Kar
Marketing és Üzleti Tudományok Intézet**

SZAKDOLGOZAT

**ÓE-KGK
2023**

Hallgató neve:
Hallgató törzskönyvi száma:

**Gyenes Balázs
T008143/FI12904/G**

ÓBUDAI EGYETEM
OBUDA UNIVERSITY

Óbudai Egyetem
Keleti Károly Gazdasági Kar
Marketing és Üzleti Tudományok Intézet

SZAKDOLGOZAT FELADATLAP

Hallgató neve: Gyenes Balázs

Szaktervezési száma: [REDACTED]

Törzskönyvi száma: T008143/FI12904/G

Neptun kódja: [REDACTED]

Szak: Kereskedelem és marketing

Specializáció: Projektmenedzsment és B2B marketing

A dolgozat címe: A Covid-19 világjárvány hatása a Pest vármegyei háztartások pénzügyi megtakarításaira

A dolgozat címe angolul: The impact of the Covid-19 pandemic on the financial savings of households in Pest county

A feladat részletezése:

1. Végezzen szakirodalmi áttekintést a témában!
2. Végezzen primerkutatást a témában!
3. Megfelelő eszközökkel elemezze a primer és szekunderkutatás során kapott adatokat!
4. Vonjon le következtetéseket a vizsgálataival kapcsolatban!

Intézményi konzulens neve: Dr. Csernák József

A kiadott téma elévülési határideje: 2024. 12. 15.

Beadási határidő: 2023. 12. 15.

A szaktervezési: Nem titkos.

Kiadva: Budapest, 2023. 10. 19.

D. V. L.
Intézetigazgató

A dolgozatot beadásra alkalmasnak találom:

belső konzulens

.....
külső konzulens

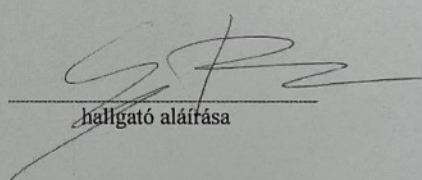
ÓBUDAI EGYETEM

Keleti Károly Gazdasági Kar

HALLGATÓI NYILATKOZAT

Alulírott Gyenes Balázs (Neptunkód: [REDACTED]) hallgató kijelentem, hogy a szakdolgozat saját munkám eredménye, a felhasznált szakirodalmat és eszközöket azonosíthatóan közöltem. Az elkészült szakdolgozatban található eredményeket az egyetem és a feladatot kiíró intézmény saját céljára térítés nélkül felhasználhatja, a titkosításra vonatkozó esetleges megkötések mellett.

Budapest, 2023. december 15.

hallgató aláírása

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	1
2.	SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	3
2.1.	A COVID-19 világjárvány jellemzői	3
2.2.	Magyarország gazdasági helyzete	6
2.3.	Makrogazdasági tényezők	7
2.4.	A háztartás fogalma	11
2.5.	Pénzügyi megtakarítás jelentése	14
2.6.	A közép-magyarországi régió	17
3.	ANYAG ÉS MÓDSZER	18
3.1.	A kutatás célja	18
3.2.	Hipotézisek	18
3.3.	A vizsgálat	18
4.	EREDMÉNYEK	20
4.1.	A kutatás bemutatása	20
4.1.1.	Az első hipotézis megállapításai	22
4.1.2.	A második hipotézis megállapításai	26
4.1.3.	A harmadik hipotézis megállapításai	30
4.2.	Következtetések és javaslatok	38
5.	ÖSSZEGZÉS	40
6.	IRODALOMJEGYZÉK	42
7.	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	46

8.	TARTALMI KIVONAT.....	I
9.	SUMMARY	I

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Az igazolt koronavírus esetek száma WHO regionként, heti bontásban.....	4
2. ábra: Az első hullám fertőzötteinek száma százezer lakosra, vármegyékre lebontva ..	5
3. ábra: Fogasztói árindex százalékban kifejezett alakulása.....	8
4. ábra: Jegybanki alapkamat mértékének változása 2020 második félévétől 2023 októberéig	9
5. ábra: 10 éves generikus magyar állampapírhozam alakulása százalékban kifejezve .	10
6. ábra: Prémium Magyar Állampapír kamat mértékének alakulása.....	11
7. ábra: A kitöltést megkezdők háztartása Budapesten vagy Pest vármegyében található-e?.....	20
8. ábra: A kitöltést megkezdők mióta élnek Budapesten vagy Pest vármegyében?	21
9. ábra: Az egy háztartásra jutó pénzügyi megtakarítások eloszlása (2010-2023).....	23
10. ábra: A COVID-19 pandémia előtt volt-e megtakarítása a célcsoport háztartásának?	23
11. ábra: A célcsoport háztartásának havi nettó jövedelméből volt-e lehetősége megtakarítani a pandémia időszaka előtt és alatt?	24
12. ábra: A pandémia időszaka előtt és alatt a célcsoport háztartásának havi nettó jövedelméből származó megtakarítás mértékének eloszlása	25
13. ábra: Összességében a célcsoport háztartásának megtakarítása a COVID-19 világjárvány ideje alatt.....	25
14. ábra: A célcsoport háztartásában élők számának eloszlása	26
15. ábra: A célcsoport háztartásában egyéb juttatásban részesülő személyek számának eloszlása	27

16. ábra: A célcsoport háztartásában élő, vele egy családot alkotó gyermekek számának eloszlása	28
17. ábra: A kettő vagy több gyermekes háztartások megtakarítása	29
18. ábra: A célcsoport háztartásában élő munkabérből származó jövedelműek számának eloszlása	30
19. ábra: A vizsgált célcsoport havi összes költségének alakulása a pandémia hatására	31
20. ábra: A pandémia időszakában a vizsgált háztartások kiadásainak jellemzői fogyasztási csoportonként.....	34
21. ábra: A célcsoport háztartásához tartozó havi nettó jövedelem alakulása.....	37

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadási,
2019..... 32

1. BEVEZETÉS

Korábbi tanulmányaink során főként a történelem órákon számos háborúról, háborús helyzetről és járványhelyzetről tanultunk, de sosem gondoltam volna, hogy életem során szembesülnöm kell ezek bármelyikével is. Majd váratlanul felütötte a fejét 2019 végén a COVID-19 világjárvány, ami felkészületlenül ért minket, hirtelen kellett alkalmazkodni a pandémia miatt kialakult helyzethez, és ez nagymértékű változásokat okozott szinte minden ország életében. Hazánkban járványügyi szabályozásokat vezettek be, amik érintették a turizmust, a vendéglátást, a szórakoztatóipart, valamint a munkakörülményekre és az oktatásra is hatással voltak. Napról-napra változtak a korlátozások, felborult az addig jól megszokott életünk, és nem tudtuk, hogy mikor lesz mindennek vége. Sokan elvesztették a munkájukat vagy kevesebb jövedelmet kaptak, de akadt olyan is, aki pénzügyileg nem volt érintett.

Mindezek kapcsán felmerült bennem, hogy ilyen kiszámíthatatlan helyzetben az egyes háztartások pénzügyi helyzete hogyan alakulhatott, pozitív vagy inkább negatív irányba billent. Személyesen is átéltem a pandémiát, mi is megtapasztaltuk annak pénzügyi hatásait, de kíváncsivá tett, hogy más háztartások anyagilag hogyan élték meg a vírushelyzetet.

Budapesti lakosként nehéz elképzelnem, hogy a közeljövőben ne itt vagy akár Pest vármegyében éljem az életemet, ideköt minden és a jövőmet is itt képezem el a jobb munkalehetőségek miatt. Budapesten drágább az élet, ugyanakkor jobbak a munkalehetőségek és magasabb a fizetési arány.

Magyarországon 2022 első negyedévében minden régióban bővült a foglalkoztatottság az előző év azonos időszakához képest. Budapesten közel 4 százalékponttal lett magasabb a rátaérték, ezzel a főváros tovább növelte előnyét a többi régióval szemben. A főváros és a legkedvezőtlenebb helyzetű régió, Észak-Magyarország rátáinak különbsége ezzel 12,1 százalékpontra nőtt. A válság ugyan mérsékelte a területi különbségeket, de a kilábalással Budapest előnye ismét növekedett (KSH₁, 2022).

Úgy érzem, eddig sem volt könnyű dolga a mai fiataloknak, nehéz jól fizető munkát találni pályakezdőként, még akár diplomával is. Míg néhány éve még egyértelmű volt, hogy felsőfokú végzettséggel jobban lehet keresni, addig ma már egy jó szakmunkás sokszor magasabb fizetést vihet haza, mint egy diplomával rendelkező munkavállaló.

Az infláció és a magas árak miatt pedig önállóan, szülői támogatás nélkül nem egyszerű elindulni, elköltözni otthonról. A hazai infláció ebben az évben, 2023. januárban

tetőzött (25,7%). Februárban az éves összevetésben számított infláció 25,4, míg a maginfláció 25,2 százalék volt (Csorba, 2023).

Célom volt, hogy megismerjem és megvizsgáljam a Covid-19 világjárvány hatását a budapesti és a Pest vármegyei háztartások pénzügyi megtakarításainak viszonylatában. Vizsgálatomhoz három hipotézist állítottam fel, melyekben kitérek még a kettő vagy több gyermekes háztartások megtakarítására is, valamint a háztartások havi költségvetésére.

A kutatás eredményei várhatóan választ adnak arra, hogy a Közép-Magyarországon élők hogyan tudtak gazdálkodni a jövedelmeikkel, tartalékaikkal, történt-e bármi változás a megszokotthoz képest az elmúlt 5 évben.

Fontosnak tartom, hogy felkészüljünk a minket körülvevő, hétköznapijainkat befolyásoló tényezők megismerésére és értelmezésére, hiszen bármikor bekövetkezhet egy ehhez hasonló nem várt helyzet. Jelenkori társadalmunkban elengedhetetlen saját pénzügyeink kezelésének jó képessége, főként fiatal felnőtt korban, hiszen a mindennapjaink során felelős döntéseket kell hoznunk, sokszor kell mérlegelnünk a kiadásainkat. Úgy gondolom, hogy minél korábban kezdünk el tudatosan foglalkozni a pénzügyeinkkel, később annál eredményesebben tudunk gazdálkodni vele.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A COVID-19 világjárvány jellemzői

Kína Vuhan tartományában 2019 végén egy főleg légúti tünetekkel járó, gyorsan terjedő megbetegedést okozó vírust azonosítottak, amely rövid időn belül az egész világon elterjedt. A SARS-CoV-2-nek elnevezett vírus rendkívül súlyos, akár életveszélyes kórképeket is előidézhethet, ez arra készítette a WHO-t, hogy 2020. január 30-án nemzetközi aggodalomra okot adó közegészségügyi vészhelyzetet (PHEIC) hirdessen, és 2020. március 11-én pandémiának minősítse a járványt (WHO₁, 2023).

Az új típusú koronavírus járvány a világ és ezen belül hazánk működésére is történelmi jelentőségű hatást gyakorolt. Nem csak az emberek mindennapi életében érhető tetten ennek hatása, hanem a világ gazdaságának működésére is rendkívüli mértékben kihatott (Ács és munkatársai, 2020).

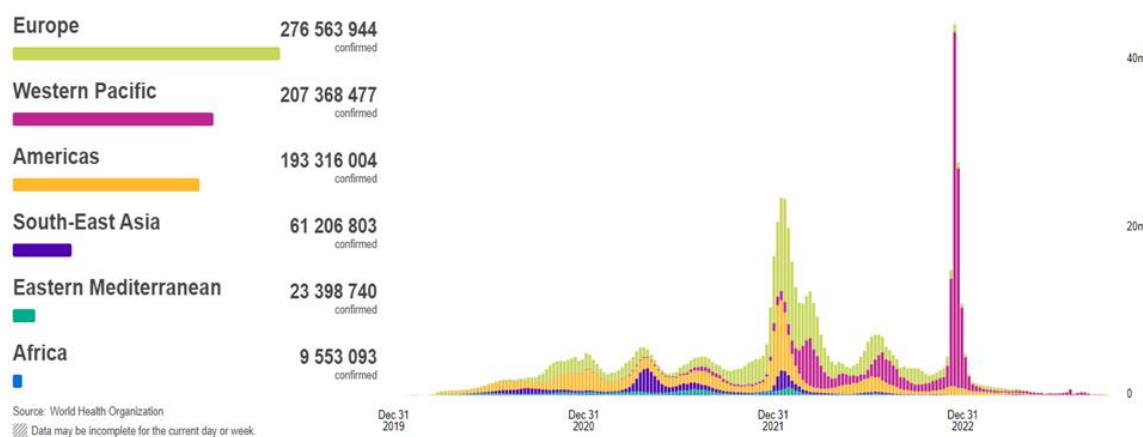
Számos országban vezettek be vészhelyzeti intézkedéseket a járvány megfékezése érdekében, például: kötelező maszkviselés, kijárási korlátozás, közintézmények bezárása, rendezvények és utazás betiltása, otthoni munkavégzés bevezetése.

A világjárvány globális hatása

A vírus Kínából kirobbanva az egész világon elterjedt. A megbetegedések rövid idő alatt járvánnyá alakultak, ami földrajzilag igen gyorsan terjedt a hatalmas méreteket öltő nemzetközi kereskedelmi hálózatok, valamint migrációs útvonalak és turisztikai áramlások mentén (Kovalcsik és munkatársai, 2021).

A WHO legfrissebb adatai alapján majdnem 7 millió halálos áldozatot követelt a vírus világszerte, a fertőzöttek száma viszont több, mint 771 millió fő (1. ábra). A megbetegedések és a halálozások száma nagyon egyenlőtlenül oszlott meg a földrajzi régiók között. Zsichla és Müller (2022) több, mint ezer tanulmány elemzése után arra a megállapításra jutottak, hogy a demográfiai tényezők mellett a környezet hatásai is jelentősek: a rossz társadalmi-gazdasági helyzet, szegénység, rossz lakhatási körülmények, egészségügyi ellátás elérhetősége nagyban befolyásolja a fertőzés kimenetelét. A legtöbb halálesetet a világon népességarányosan, 100.000 lakosra vetítve

Peruban regisztrálták, mely a legfrissebb adatok szerint 665,84 fő/100 ezer lakost jelent (J.H. University & Medicine, 2023).

1. ábra: Az igazolt koronavírus esetek száma WHO régióként, heti bontásban
(Letöltés ideje: 2023.10.25.) Forrás: WHO₃

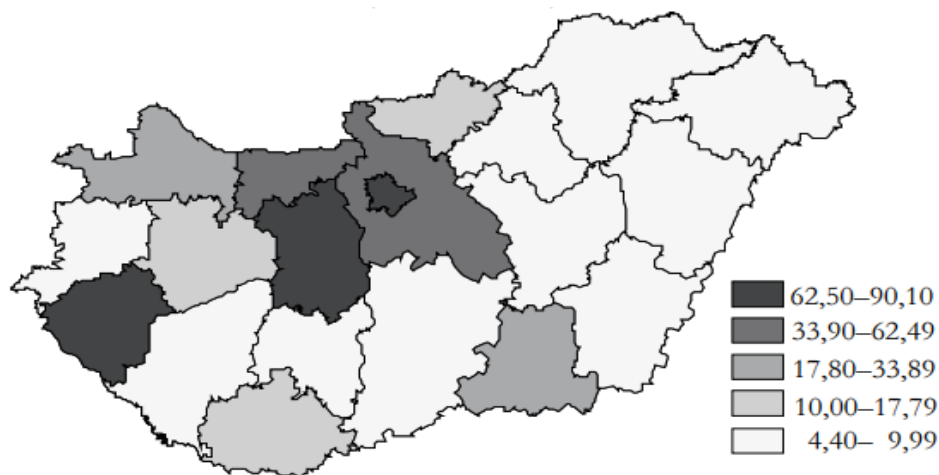
Európa térségében a globális áramlások miatt először Németországban jelent meg a SARS-CoV-2, az első esetet Bajorországban jegyezték fel 2020. január 27-én. A többi országban 2020. február végén és március elején regisztrálták az első megbetegedéseket. Németországban 2020. március 9-én hunyt el a járvány első áldozata, ezután pedig március 25-én már mindegyik vizsgált országban volt haláleset. A járvány terjedésében megfigyelhető volt a turizmushoz köthető relokációs diffúzió jelensége – például Németországban a síközpontokból hazatérőknek nagy szerepe volt a fertőzések terjesztésében. Emellett kiemelkedő volt a sok embert koncentráló, így nagy számú interakciót generáló rendezvények, például sportesemények, koncertek, fesztiválok hatása (Kovalcsik és munkatársai, 2021).

Ennek valószínűsíthető oka, hogy az ENSZ adatai alapján 1,2 millió Kínában született ember él Európában. A kínaiak által legsűrűbben lakott országok Olaszország, Egyesült Királyság, Spanyolország, Németország, Franciaország, melyek globális migrációs központok és a korona vírussal leginkább fertőzött országok voltak (Kincses-Tóth, 2020).

Világjárvány hatása Magyarországra

A koronavírus fertőzés 2020. március 4-én érte el hazánkat, ekkor regisztrálták az első COVID-19 pozitív beteget Magyarországon (Ács és munkatársai, 2020). A fentebb vázolt terjedési útvonalak Magyarországon is felismerhetők (2. ábra): a 100 ezer lakosra jutó fertőzöttek száma a migrációs útvonalakon, a turisták által leggyakrabban látogatott

területeken és a fő kereskedelmi útvonalak mentén volt a legnagyobb az első hullám idején (Uzzoli és munkatársai, 2021).

2. ábra: Az első hullám fertőzötteinek száma százezer lakosra, vármegyékre lebontva (Uzzoli, 2021)

Az exponenciális felfutással fenyegető járvány terjedésének lelassítására egy sor közegészségügyi lépéssel reagált a magyar kormány és országgyűlés (Váradi, 2020). Ezek március közepétől többek közt a bevándorlás és a nemzetközi utazás korlátozásait, rendezvények betiltását, a vendéglátás és szórakoztatás korlátozását, a védekezéshez szükséges eszközök és kapacitások termelését, megvásárlását, kiépítését, az iskolák bezárását, fertőtlenítést, házi karanténna és teszteléssel kapcsolatos szabályok bevezetését, majd kötelező maszkviselést foglaltak magukban, amelyeket március végén kijárási korlátozás és korcsoportos bevásárlási korlátozások követtek. Az intézkedések közül sokat áprilisban–májusban enyhítettek vagy visszavontak.

A magyar kormányzat fiskális-gazdaságpolitikai intézkedései közé tartozott, hogy a kormány, illetve a parlament széles körű hitelmoratóriumot, bérletidj- és kamatplafont, valamint széles körű járulék- és hozzájárulásfizetési, illetve adminisztratív könnyítéseket vezetett be, ellátásokat és határidőket hosszabbított meg, bértámogatást nyújtott. Újratervezték a költségvetést, és március 11. és május 4. között az államháztartásból a járványhoz kapcsolódó közvetlen kiadásokra 600 milliárd forintot használtak fel; a 2020. március 18-án bejelentett első gazdasági mentőcsomag, illetve a 2020. április 7-i akcióterv a GDP 18–20 százalékát csoportosította át, ennek egy kis részét (0,6 százalék) az egészségügy megerősítésére (Váradi, 2020).

A vírus ellen viszonylag rövid időn belül többféle védőoltást is kifejlesztettek. Az első szállítmány 2020. december 26-án érkezett meg Magyarországra, amelyet először az egészségügyben dolgozók számára biztosítottak (Magyarország Kormánya, 2020). 2021-től kezdve a magyar kormány ingyenesen biztosította a védőoltás beadásának lehetőségét a lakosság számára.

A WHO 2023. október 18-ai adatai alapján a COVID-19 világjárványhoz köthető halálesetek száma Magyarországon 48.815 fő volt, míg az igazolt fertőzöttek száma 2.207.969 fő (WHO₂, 2023).

2.2. Magyarország gazdasági helyzete

Gazdasági jövőkép a vírus ideje alatt

A COVID-19 járvány egy globális, társadalmi méretű humán, fizikai és gazdasági válság kialakulását hozta magával. Úgy ítélték meg, hogy a magyar gazdaságot erős helyzetben érte ez a válság, így minden bizalom megvolt az iránt, hogy az újraindítás is jól sikerüljön, amennyiben figyelünk azokra az alapvető törvényszerűségekre és összefüggésekre, amelyeket ez idáig is alkalmaztunk (Túróczy és munkatársai, 2020).

A gazdaság újraindításában szem előtt tartandó területek, tényezők (Matolcsy, 2020):

1. Gazdasági alapot ad a kimagasló korábbi növekedés.
2. Működésben maradt ágazatok (közszolgáltatások, az állami vállalatok, a pénzügyi rendszer, az élelmiszeripar, az építőipar, a hazai és az exportpiacra termelő ágazatok).
3. Célzott dinamikus beruházások bővülő fogyasztásra fejlett technológia- és tőkeimportra alapozva; a meglévő állami beruházások gyorsítása.
4. Munkahelymegőrzés, munkahelyvédelmi programok.
5. A digitális gazdaságra való átállás; fenntarthatóság előtérbe helyezése.
6. Gyorsítani kell a pénzforgalmat, új jegybanki programok kellenek a gyorsított hitelkihelyezéshez.
7. Könnyíteni kell az adózási adminisztrációt és az engedélyezési eljárásokat.

Az elmaradó vagy jelentősen csökkenő kereslet természetesen a munkaerőigényt is mérsékelte, ami előreláthatólag több területen ronthatja a gazdaság működését. A remények szerint, amint mérséklődik, illetve teljesen megszűnik a krízishelyzet, várhatóan a szolgáltatások iránti igény ismét visszaáll az azt megelőző szintre. A

munkavállalók jelentős hányada visszatérhet korábbi munkahelyére, vagyis csak átmenetileg távozik onnan. (Túróczy és munkatársai, 2020).

Gazdasági helyzet napjainkban

Napjainkban azonban nem úgy alakult a gazdasági helyzet, ahogy azt korábban megjósolták, hiszen jelentősen csökkent a gazdasági teljesítmény.

A bruttó hazai termék (GDP) 2022-ben még negyedévről negyedévre fokozatosan lassuló ütemben növekedett az előző év azonos időszakához képest, 2023. I. negyedévében azonban ez a menet megtört, a gazdasági teljesítmény 0,9%-kal csökkent az előzetes adatok alapján (KSH₂, 2023).

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 1,1%-kal kisebb lett a magyar gazdasági teljesítmény. Az Európai Unióban a mérséklődés nem volt általános, ugyanis a legtöbb tagállamban emelkedett a GDP volumene, az unió egészét tekintve 1,0%-kal. A magyar gazdaság 2023. első negyedévi visszaesésében a fogyasztás és a felhalmozás csökkenése egyaránt szerepet játszott (KSH₂, 2023).

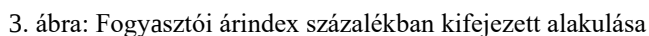
A háztartások tényleges fogyasztásának a volumene 2,5%-kal kisebb volt, mint az előző év azonos időszakában, ami összefüggött a reálkeresetek 12%-os csökkenésével, illetve a magas inflációval. A nem rezidensek (pl.: turisták) vásárlásait is magában foglaló, Magyarország területén realizálódott fogyasztási kiadások volumene 4,2%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. Ezen belül a nem tartós termékek vásárlását fogták vissza leginkább, 9,0%-kal a háztartások. Ebbe a termékcsoporthoz tartoznak többek között az élelmiszerek és a háztartási energia is, amelyek fogyasztói ára jelentősen nőtt egy év alatt. A lakosság tartós és féltartós termékekből nagyobb volumenben vásárolt, mint 2022 első negyedévében, és a szolgáltatásokból is kevesebbet vettek igénybe. A háztartások a hazai fogyasztási kiadásuk meghatározó részét (86%-át) nem tartós termékekre és szolgáltatásokra, a fennmaradó 14%-át tartós és féltartós termékek vásárlására fordították (KSH₂, 2023).

2.3. Makrogazdasági tényezők

Szakdolgozatom témáját elsődlegesen ugyan a COVID-19 világjárvány hatása képezi a közép-magyarországi háztartások pénzügyi megtakarításainak viszonylatában, azonban tekintettel arra, hogy a vizsgált időszak túlnyúlik 2022. első negyedév végén, amikor a világjárvány egészségügyi jelentősége a háttérbe szorult, más makrogazdasági

Az alábbiakban szeretnék rávilágítani a fogyasztói árindex, a jegybanki alapkamat, a 10 éves magyar állampapírhozam és a Prémium Magyar Állampapír kamatláb alakulásának összefüggéseire.

A fogyasztói árindex (CPI) az életszínvonal változásának méréséhez alkalmazott, a KSH által havi rendszerességgel számított és közzétett mutatószám. A különböző termékek, árucikkek, szolgáltatások árainak együttes és átlagos változását fejezi ki. Más néven a lakosság inflációjának mérőszáma. A legtöbb országban hozzá kötik a különböző szociális és jóléti szolgáltatásokat, mint például a nyugdíjakat és a szociális jellegű segélyeket. A kormányok és a központi bankok pénzügyi politikájukban a jegybanki alapkamat és a kamatlábak megállapításakor számításba veszik az indexek valós és becsült értékét, de fontos szerepet kap a bértárgyalásokon is (3. ábra).

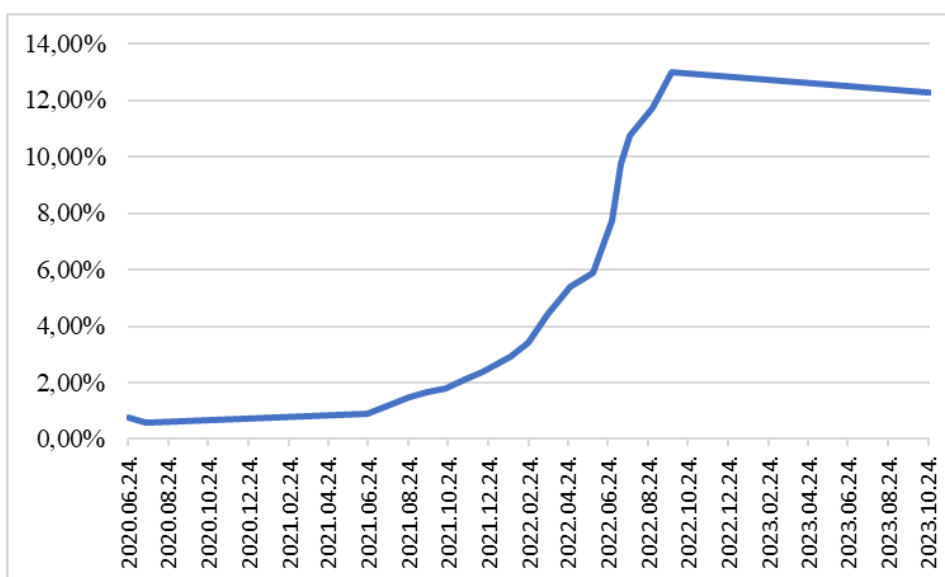

(Letöltés ideje: 2023.10.30.) Forrás: Bloomberg

8

Jegybanki alapkamat változása

A jegybanki alapkamat egy adott ország referencia, másnéven irányadó kamatát jelenti, melyet a központi bank határoz meg, ezzel szabályozva az ország gazdaságát. Magyarországon az MNB az alapkamat növelésével is próbálta fékezni az infláció növekedését, melyet az alábbi ábra is jól mutat (4. ábra).

4. ábra: Jegybanki alapkamat mértékének változása 2020 második félévétől 2023 októberéig
(saját szerkesztés) Forrás: MNB₁ (Letöltés ideje: 2023.10.30)

Jól látható a fogyasztói árindex drasztikus emelkedésére válaszként adott monetáris politikai eszköz, a jegybanki alapkamat növekedése (4. ábra), és ezzel összhangban mind a lakosság, mind az intézményi befektetők részére kínált állampapírok kamata a lakosság részére, és hozama az intézményi befektetők részére kínált értékpapírok esetében, melyet a következő ábra szemléltet (5. ábra).

10 éves generikus magyar állampapírhozam

10 éves generikus magyar állampapírhozam alakulása, mely generikus hozam nem egy adott kötvény hozamának változását mutatja be, hanem a vizsgált időpontokban akkor létező, jelen esetben 10 éves lejáratú, vagy ahhoz közeli lejáratú kötvények hozamait jeleníti meg.

5. ábra: 10 éves generikus magyar állampapírhozam alakulása százalékban kifejezve

2019. júniusától - 2023. szeptemberéig

(Letöltés ideje: 2023.10.30.) Forrás: Bloomberg

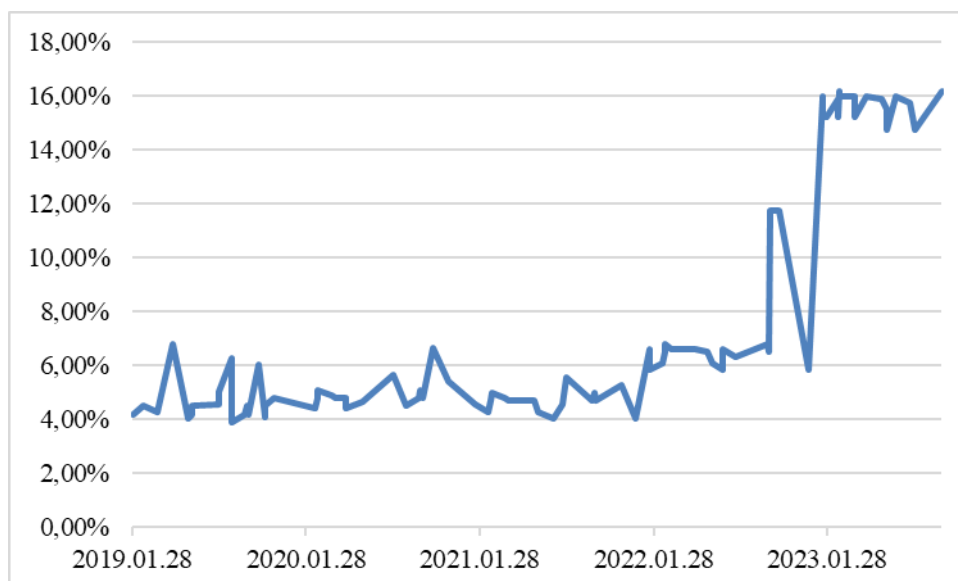
Prémium Magyar Állampapír

A Prémium Magyar Állampapír (PMÁ) egy dematerializált, kamatadómentes, inflációhoz kötött és változó kamatozású állampapír, melyet széles körben forgalmaznak belföldi és külföldi magánszemélyeknek. A PMÁ kibocsátásával a kibocsátó magyar állam leegyszerűsítve a saját működését finanszírozza és a mostani kormányzat stratégiájával összhangban a magyar állampolgárok részére kínált befektetési lehetőséggel azt a célt kívánja elérni, hogy az államadósság forintban legyen denominálva, elkerülendő az esetleges árfolyamváltozás okozta kockázatot, továbbá, hogy a magyar lakosság – szemben a külföldi befektetőkkel – ne vonja ki a befektetését a magyar államadósság finanszírozásából. A kamatfizetés évente történik, a kamat a tőkével együtt a futamidő végén kerül az ügyfél számláján jóváírásra. Rugalmas visszavásárlás jellemzi a kibocsátót, ezáltal biztosítva a magas likviditást (pl.: befektetett készpénzhez való hozzáférés).

A 2022. szeptember 30. napján és azt követően forgalomba hozott sorozatok névértéke 1 Ft, míg a korábbi sorozatok 1.000 Ft-os címlettel kerültek forgalomba, a kibocsátott sorozatok esetében a forgalmazókra értékesítési korlát került meghatározásra. A PMÁ a kamat megállapítás évét megelőző naptári évre vonatkozóan a KSH által hivatalosan közzétett éves átlagos fogyasztói árindex-változás százalékos mértéke, mint kamatbázis felett biztosít sorozatonként eltérő kamatprémiumot (Magyar Állampapír, 2023).

Nem minden kibocsátáskor volt azonos a futamidő, de szemléltetésképpen azért választottam ezt az állampapírt, mert – leszámítva egyes, speciális inflációkövető

állampapírokat – a vizsgált időszakban ennek a terméknek voltak legkedvezőbb feltételei (6. ábra).

6. ábra: Prémium Magyar Állampapír kamat mértékének alakulása
2019. februárjától 2023. szeptemberéig
(saját szerkesztés) Forrás: ÁKK Zrt. (Letöltés ideje: 2023.10.30.)

A Prémium Magyar Állampapír kamat mértéke 2022.1. negyedév végéig, a világjárvány ideje alatt végig 3 és 7% közötti értékeket mutatott, majd hirtelen több, mint a duplájára felugrott, 12 – 16%-os értékeket produkálva. Ahogyan az ábra is rámutat, a magyar kormány a lakossági fogyasztás mérséklése érdekében a háztartások részére olyan megtakarítást ösztönző termékfeltételekkel jelent meg a lakossági piacon, amelyek az intézményi befektetők részére kínált aktuálisan magas állampapírhozamokat is felülmúlták. Bár nem kapcsolódik közvetlenül a dolgozat témájához, de szeretném megjegyezni, hogy az infláció megfékezésében feltételezhetően a magas magyar állampapír piaci hozamok és kamatlábak is szerepet játszottak, így a klasszikus jegybanki politikai eszköz működni látszik.

2.4. A háztartás fogalma

Sokan sokféleképpen vélekednek a háztartás fogalmáról, de összességében elmondható, hogy egy háztartásba tartozóknak azok a személyek minősülnek, akik egy lakásban vagy lakrészben együtt élnek, és a háztartásban felmerülő kiadásoknak legalább egy részét közösen viselik. Ezen feltételek teljesülése esetén sem nevezhetők egy háztartásba tartozónak olyan személyek, akiknek önálló lakáshasználati joguk van, így a

főbérlő és albérlője, ők minden esetben külön háztartást alkotnak. Az általános háztartásfogalom azonban számos problematikus esetre nem tér ki részletesen (pl.: a szülői háztartáshoz sorolhatók-e a kollégiumban élő, de nem önfenntartó egyetemisták, a háztartástól a hét nagy részében távol tartózkodó személyek kérdése stb.), így az egyes kutatások, adatfelvételek során gyakran a fenténél bővebb, pontosabb háztartásfogalmakkal is találkozhatunk (Kapitány, 2015).

Harcza István és Monostori Judit (2017) is hasonlóképpen vélekedett tanulmányukban, a család és a háztartás fogalmát többször is szinonimaként használják, miközben ez a kettő – különösen a statisztikában és a szociológiában – nem ugyanaz. Azonban, ha többszemélyes háztartásokkal foglalkozunk, akkor a család- és a háztartás fogalma – legalábbis magyar vonatkozásban – az esetek döntő többségében ugyanazt az együttélési formát jelenti, hiszen nagyon alacsony azoknak a háztartásoknak az aránya, ahol több család él, és elenyésző arányban vannak jelen, az ún. nem családháztartások is.

A család és a háztartás definíciójával kapcsolatos kérdések más vonatkozásokban is felmerülnek. A 20. század előtti statisztikák számos esetben nem a közös háztartást alkotókra vonatkoztak, hanem az egy lakásban élőkre. A háztartáshoz tartozó szolgák, cselédek vagy napszámosok nem minden esetben alkottak egy háztartást a családokkal. Ezen tényezők, ha nem is alapvetően, de némiképpen befolyásolják a hosszú idősoros összehasonlítás lehetőségeit (Harcza és Monostori, 2017).

A háztartás kialakulása

Magyarországon a háztartásokat és a családokat elsőként a teljes körű népszámlálások alkalmával vették számba. A népszámlálások története több évszázadra, ezen belül a modern népszámlálások története mintegy másfél évszázadra nyúlik vissza. A népszámlálások alkalmával a családokra, illetve a háztartásokra vonatkozó információk gyűjtése kezdetben csupán a legalapvetőbb adatokra, például a mainál tágabban értelmezett családok és a bennük élők számára vonatkozott (Hofmeister, 2017).

Az 1970-es és 1980-as népszámlálások családfogalma az alábbi volt:

„A család a házastársi, illetve vérségi kapcsolatban együtt élők legszűkebb köre, tehát házaspár gyermek nélkül, vagy nőtlen, hajadon gyermekkel (gyermekkel), továbbá házastárs nélkül élő szülő nőtlen, hajadon gyermekkel (ún. egy szülő gyermekkel).

Szülőnek minősül a nevelőszülő is. A családok a törvényes házasságkötés nélkül együtt élő élettársi közösségeket is magukba foglalják.” (KSH₃, 2006:12)

1990-es népszámlálás háztartásfogalma a következő volt:

„Háztartás azoknak az együtt lakó személyeknek a köre, akik közös lakásban, vagy annak egy részében laknak, a létfenntartási költségeket részben vagy egészben közösen viselik, és a hét egy vagy több napján rendszerint közösen étkeznek.” (KSH₃, 2006:13)

A háztartás funkciói

A háztartások funkciói Hoffmann (Hofmeister, 2017) szerint a következők:

1. háztartásvezetés, irányítás, szervezés,
2. fogyasztás,
3. munkamegosztás,
4. jövedelem és vagyonkezelés,
5. vásárlási, beszerzési döntéshozatal,
6. tárolási, készletezési mechanizmus.

A háztartások funkciói közül elsőbbséget élvez a fogyasztás, de milyenségét meghatározza, hogy miként gazdálkodik a rendelkezésre álló anyagi és nem anyagi forrásokkal. A források alakítják az együtt élők értékeit és törekvéseit, közvetetten a fogyasztás minőségét, mértékét és a háztartás tagjainak közérzetét. A feladatok ellátásához a háztartás humán (pl.: tudás, képesség) és nem humán (pl.: pénz, idő) forrásokkal rendelkezik (Hofmeister, 2017).

Kenneth E. Boulding (1972/1989) szerint minden társadalomnak fontos szereplője a háztartás, ami nem más, mint a társadalom láthatatlan, de pótolhatatlan szereplője. Ebből következik, hogy a társadalom szétesne, ha a háztartások funkcióit a társadalom más intézményeinek kellene átvenni, hiszen ezekben tudnak fennmaradni a fentebb felsorolt tevékenységek. Bouldingot idézve: „...a háztartások az embertermelés legfőbb szereplői. Az ember az egyetlen termék, amelyet többnyire képzetlen munkaerővel hoznak létre. E tevékenység nélkül a társadalom ismét csak nagyon hamar darabjaira esne szét. Még azt az erős kijelentést is megkockáztathatjuk, hogy a háztartás funkcionálásában bekövetkező zavar jelenti az emberi faj legnagyobb problémáját...”

A család és háztartás

A háztartás az együttélés legrégebbi formája és kultúrafüggetlen, szemben a családdal, amely kultúrafüggő. A háztartások nélkül a társadalom életképtelenné válna, mert szolgáltatásokat biztosít tagjai számára, és ezeknek csak egy része helyettesíthető iparilag, más részük nem (Hofmeister, 2017). A családok és háztartások száma, nagysága, összetétele és a közöttük levő különbség attól függ, hogy mi a család és a háztartás fogalmi meghatározása. A meghatározás is többféle, így például biológiai, demográfiai, szociológiai, gazdasági szempontból történhet.

2.5. Pénzügyi megtakarítás jelentése

A megtakarítás azt jelenti, hogy jövedelmünk egy bizonyos részét nem költjük el, hanem valamilyen későbbi kiadásunkra, kiadásainkra félretesszük. Jelentős különbség van azonban a megtakarítás és a spórolás között, ezeket a fogalmakat sokszor összekeverjük. Spórolni akkor tudunk, hogy ha két azonos termék közül azt vásároljuk meg, amelyik olcsóbb, de ezzel még nem keletkezik megtakarításunk. A megtakarítás adott időszakban felhalmozott anyagi tartalék révén keletkezik, és ez azzal jár, hogy bevételünk egy bizonyos hányadának elköltéséről lemondunk azért, hogy később egy anyagi célt elérjünk (Hosszu, 2014).

John Maynard Keynes számos könyvet írt erről a témáról, szerinte először arról kell dönteni, a jövedelemnek mekkora része kerül fogyasztásra, illetve felhalmozásra. Ezután döntjük csak el, hogy a megtakarítások mekkora részét szeretnénk pénzben, vagy más eszközben tartani, például kötvényben vagy részvényben. A választás azért is fontos, mert a pénz azonnal felhasználható javak megvásárlására, míg mondjuk egy lekötött bankbetétben tartott megtakarítás esetén csak késedelemmel tudjuk ugyanezt megtenni. Mivel Keynes elméletének középpontjában a fogyasztás állt, így a fogyasztás, a fogyasztási hajlandóság oldaláról közelítette meg a megtakarításokat is meghatározó tényezőket. Úgy vélte, hogy magasabb jövedelemhez magasabb fogyasztási hajlandóság is tartozik. A fogyasztási hajlandóságot alapvetően a jövedelem nagysága határozza meg, annyit költünk, amennyi pénzünk van, így ez a megtakarításra is kihatással van. (Tatay, 2009).

Vagyongazdálkodás és megtakarítás a háztartásban

Vagyonnak nevezzük azt a forrást, amely jelen van a gazdaság minden területén. Megjelenési formáit tekintve lehet tárgyasult vagyon (pl.: pénz, áru, értékpapír, gép, eszköz, ingatlan) és eszmei vagyon (pl.: használati jog, követelés vagy művészi alkotás). Minden családban megtalálható valamilyen formában, csak nem mindig gondolunk rá ebben az értelemben. Tárgyasult vagyon például a személygépkocsi, aminek nagyobb az értéke, ha bérbe adják, még nagyobb, ha saját személy-fuvarozó vállalkozást indítanak. Eszmei vagyon az a sok tapasztalat is, amellyel felmenőink rendelkeznek. Ők a náluk felgyülemlett tudást próbálják meg átadni számunkra. A pénzjellegű forrásokat kedvező és kedvezőtlen hatások formájában egészítik ki a humán, a gazdálkodási és a menedzselési tényezők. Ezek a kiadások és a bevételek egyensúlyára hatnak, aminek következménye az anyagi boldogulás vagy az eladósodás. Utóbbi a mai Magyarországon egyre több háztartást súlyt, ami mögött különböző okok húzódnak (Somogyiné, 2004).

Ilyen ok például:

- a tapasztalatok hiánya,
- magas rezsiköltség,
- túlköltekezés,
- munkanélküliség,
- alkoholizmus vagy más, nagy pénzigényű káros szenvedély (Somogyiné, 2004).

A háztartások megtakarításait befolyásoló tényezőkkel számos elmélet foglalkozik. Ezek különböző időtávon és különböző dimenzióban vizsgálják a háztartások fogyasztói és megtakarítási motivációit, valamint nemzetgazdasági összefüggéseit. Friedmann permanens jövedelem hipotézise (permanent income hypothesis) (Friedmann 1957), illetve Modigliani életciklus hipotézise (lifecycle hypothesis) (Modigliani 1986) az a két elmélet, amely a háztartások megtakarítási hajlandóságának elemzésére mind a mai napig nagy hatással van, és amelyre a legtöbb elmélet valamilyen formában támaszkodik. Mindkét elmélet azt feltételezi, hogy a háztartások fogyasztási kiadásait és megtakarításait hosszú távú jövedelmi várakozásaikhoz igazítják (Palócz és Matheika, 2014).

Megtakarítások jelentősége

A háztartások saját döntése, hogy mennyit költenek el a fogyasztási cikkekre és mennyit tesznek félre a jövőbeli fogyasztásaikra, vagyis, hogy mennyit takarítanak meg. Ez a döntéshozók egyéni viselkedésére irányul, így mikroökonómiai természetű. Ha makroökonómia oldaláról nézzük, akkor a háztartások döntései egyaránt befolyásolják a gazdaság egészének működését minden időtávban. A pénzügyi piacon a forráskihelyezések alapja a pénzügyi intézmények által összegyűjtött passzív (megtakarítás) állomány. Amennyiben nincs elegendő megtakarítás állomány egy gazdaságban, úgy a beruházásokhoz sincs kellő mennyiségű tőke, tehát a gazdaság nem képes rendeltetésszerűen működni (Baranyai és munkatársai, 2019).

Úgy gondolom, hogy a mai világban az egyik legfontosabb dolog az öngondoskodás. Amennyiben rendelkezünk megtakarítással, akkor sokkal jobban tudjuk a jövőben kezelni a váratlan helyzeteket, tudatosabban tudjuk építeni a saját és családjunk jövőjét is. A megtakarítás sokszor lemondással jár, áldozatot kell olykor hoznunk, de sokkal költséghatékonyabban érhetjük el a kitűzött céljainkat, ha a megtakarítás mellett döntünk.

Jövedelem

A jövedelem fogalmát nehéz pontosan meghatározni, a tárgyalt elméletek is alapfogalomként alkalmazták, számbavételkor jelentős nehézségek adódnak, valamint a statisztikai mérések legtöbb esetben az egyénekre vonatkoznak attól eltekintve, hogy vannak olyan háztartások, ahol nem keresők is élnek. Ezért a magas jövedelmű személyek bevétele a velük egy háztartásban élőket is figyelembe véve akár viszonylag alacsony jövedelmeknek is tekinthetők. Az egyének háztartásába befolyó jövedelmek megfigyelése pedig statisztikailag még több problémát vet fel. A jövedelem pontos meghatározása több szempontból is fontos. Egyrészt, mert az elméletek a jövedelem nagyságához is kötik a megtakarítás nagyságát. A jövedelem a meghatározója a fogyasztásnak, a reál- és a pénzügyi felhalmozásnak. A felhalmozott vagyon további jövedelmek forrása lehet. A jövedelmet a társadalmi jólét mérőszámaként is szokták használni, a jólét pedig összefüggésbe hozható a megtakarítási szokásokkal és azok változásával (Tatay, 2009).

A háztartásokban élők közös megtakarítói, fogyasztói egységeket alkotnak. Az egy háztartásban élők között lehetnek gazdaságilag aktívak és inaktívak is, egyénileg jövedelemmel rendelkezők és jövedelemmel a háztartáson kívülről nem rendelkezők. A

háztartások összes jövedelme valamilyen szempont szerint megoszlik a háztartás tagjai között (Tatay, 2009).

A jövedelem az Eurostat értelmezése szerint három fő elemből áll:

1. piaci (munka-, vállalkozói, illetve tulajdonosi) jövedelmekből,
2. társadalmi jövedelmekből,
3. egyéb jövedelmekből – levonva az ezeket terhelő adókat és járulékokat.

A jövedelemnek hozzá kell járulnia a háztartás adott időszaki jólétéhez. A jövedelem egy adott időtávhoz kötődik. A jövedelmeket abból a célból kapja a háztartás, hogy elköltse (Tatay, 2009).

A jövedelmi viszonyok nagy különbséget mutatnak: a fővárosban élők harmada tartozik a legmagasabb jövedelmi kategóriát jelentő nettó családi jövedelemből élők közé – ez közel két és félszerese az országos átlagnak. Jelentős jövedelemkoncentrációról beszélhetünk ebben a régióban, tény ugyanakkor, hogy Budapesten a megélhetési költségek is magasabbak, mint az ország más részein (Republikon Intézet, 2013).

2.6. A közép-magyarországi régió

Magyarország lélekszámát tekintve fogyó népességgé alakult, ugyanis 1981 óta folyamatosan csökken a népességszáma. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2023. január 1-jén összesen 9.599.744 főt tett ki. Budapest és Pest vármegye, közép-magyarországi régióját foglalja magába, melynek lakónépessége majdnem 3 millió, ami az ország közel egyharmadát jelenti. Budapest területe 525 km² és népsűrűsége 3182,08 fő/km², míg Pest vármegye területe 6.392 km² és népsűrűsége 207,88 fő/km², a vármegyék közül a legsűrűbben lakott. Pest vármegye önálló közigazgatási egységnek minősül, ezért Budapest külön részt képez (KSH₄, 2023).

A KSH 2020-as felmérése alapján a közép-magyarországi régióban 1 301 450 darab háztartás található, melyből 801 687 darab Budapesten és 499 763 darab Pest vármegyében. A háztartások átlagos taglétszáma a régióban 2,3 fő, míg Budapesten 2,1 és pest vármegyében 2,6 fő (KSH₅, 2020).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1. A kutatás célja

A kutatásom legfőbb célja, hogy megismerjem és megvizsgáljam a COVID-19 világjárvány hatását a budapesti és a Pest vármegyei háztartások anyagi megtakarításainak viszonylatában, ezáltal képet kapjak a közép-magyarországi lakosok pénzügyi gazdálkodásáról.

3.2. Hipotézisek

Kutatásom során három hipotézist állítottam fel:

H1: A COVID-19 világjárvány alatt a budapesti és a Pest vármegyei háztartások megtakarítása összességében növekedett.

H2: 2020 és 2022 között összességében csökkent a kettő vagy több gyermekes budapesti és Pest vármegyei háztartások megtakarítása.

H3: A vizsgált időszakban megnövekedett a budapesti és a Pest vármegyei háztartások fenntartásához szükséges havi költség a jövedelem viszonylatában.

3.3. A vizsgálat

A vizsgálat menete

A kérdőívemet a Google Forms felületen hoztam létre, mely tartalmazott eldöntendő és feleletválasztós kérdéseket, valamint Liker skálát. A felméréseket Excel táblázatban dolgoztam fel, majd diagrammok segítségével szemléltettem azokat. Ennek eredményeit pedig hivatalos felmérésekkel hasonlítottam össze.

A vizsgált célcsoport

A vizsgált személyeket nem szűkítettem le korcsoport szerint, de kritérium volt a Budapesten vagy Pest vármegyében található háztartás vezetésében való részvétel és a legalább hároméves életvitel a vizsgált területen. Azon kitöltők, akik nem voltak részesei a vizsgált célcsoportnak, nem tölthették ki végig a tesztet. Így 126 megkezdett tesztből n=110 esett a célcsoportomba, akik végig csinálták a kérdőívet. A demográfiai kérdésekre

kapott válaszok alapján több nő (60,91%), mint férfi (39,09%) kitöltő volt. Közülük jellemzően többen voltak a fiatalabb generációba tartozók, és a magasabb iskolai végzettségűek (főiskolai és/vagy egyetemi). A házastársi viszonyban élők többen voltak, mint az egyedülállók.

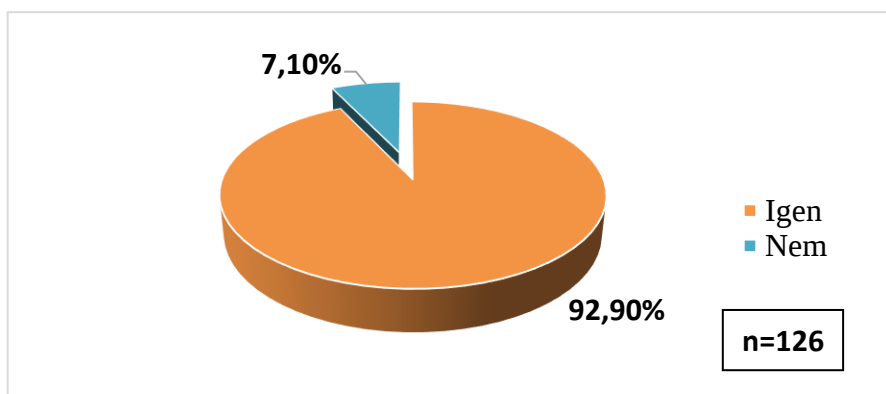
4. EREDMÉNYEK

4.1. A kutatás bemutatása

A vizsgálat eredményének kiértékelését a hipotézisek sorrendjének megfelelően állítottam össze. Számos kérdés esetében alkalmaztam szekunder összehasonlítást.

Az első szűrőkérdés kiértékelése

Összesen 126 felhasználó kezdte meg a kérdőív kitöltését, melyből 9 (azaz 7,1%) személy háztartása nem Budapesten vagy Pest vármegyében található, így őket azonnal a teszt végére dobta a rendszer, mivel nem tartoztak bele a vizsgált célcsoportba. Az első szűrőkérdés után tehát 117 (azaz 92,9%) személy folytathatta tovább a kérdőívet.

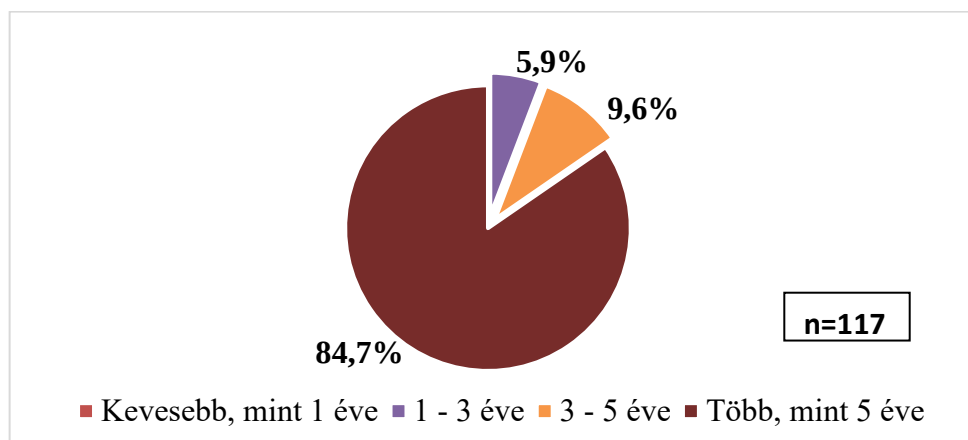

7. ábra: A kitöltést megkezdők háztartása Budapesten vagy Pest vármegyében található-e?
(saját szerkesztés)

A második szűrőkérdés kiértékelése

A második szűrőkérdés a megkérdezettek életvitel szerinti lakhelyének kezdeti idejére vonatkozott, melyhez több éves intervallumos válaszlehetőségek tartoztak. Akik kevesebb, mint 3 éve élnek Budapesten vagy Pest vármegyében, azok számára véget ért a kérdőív, ugyanis tőlük nem lehetett volna reprezentatív információkat kapni. Ezen belül a kérdést megkezdő, 117 felhasználóból senki nem él a vizsgált területen kevesebb, mint egy éve, illetve 7 személy él 1-3 éve (5,9%). A 3-5 éves időintervallumot 11, míg az 5 évesnél többet 99 (84,7%) személy jelölte be, így a továbbiakban 110 kitöltővel lehetett tovább dolgozni. Ebből arra lehet következtetni, hogy a vizsgált régióban élő lakosok jellemzően nem váltottak régiót az országban vagy vándoroltak külföldre, inkább a

főváros adta lehetőségekkel éltek, ami evidens, hiszen a magyar főváros az unió 15. leggazdagabb régiójának számított a 2021-es felmérések alapján (Eurostat, 2023).

8. ábra: A kitöltést megkezdők mióta élnek Budapesten vagy Pest vármegyében?
(saját szerkesztés)

Az elmúlt két évtizedben csak Közép-Magyarországon emelkedett a népesség létszám, ami jórészt Pest vármegye több mint 20%-os bővüléséhez köthető. A népesség számának alakulása a gyermekvállalás, a halandóság és a vándorlási egyenleg együttes változásának a következménye. A népességszám változásának regionális különbségeit az összetevők együttesen, illetve valamelyik tényező önmagában is okozhatja. A születés és halálozás differenciája az elmúlt 20 évben minden régióban negatív volt, a legkedvezőbb mutatóértékekkel Pest régió rendelkezett, a második helyen Észak-Alföld található. A sereghajtó Dél-Alföldön és Dél-Dunántúlon a legnagyobb a természetes fogyás a lakónépességre vetítve. 2001-ben még $-1,1$ és $-5,7$ ezrelék között szóródott a régiók természetes fogyási mutatója, majd 2022-re $-3,7$ és $-7,3$ ezrelék közé szélesedett ez az intervallum, vagyis némi különbség figyelhető meg (Obádovics és Tóth, 2023).

A regionális különbségek szempontjából a nemzetközi migráció jelentős eltérést mutat, Budapest és Pest régió, valamint Nyugat-Dunántúl, Észak-Alföld és Dél-Alföld pozitív egyenlegű volt. A vándorlási egyenleg másik tényezője a belföldi vándorlás, amely szintén a regionális egyenlőtlenségeket erősíti, melynek nyertese Pest és Nyugat-Dunántúl. A külföldön dolgozó, de itthon állandó lakcímmel rendelkező és társadalombiztosítást fizető magyarok nem szerepelnek az elvándorlási statisztikában (Obádovics és Tóth, 2023).

4.1.1. Az első hipotézis megállapításai

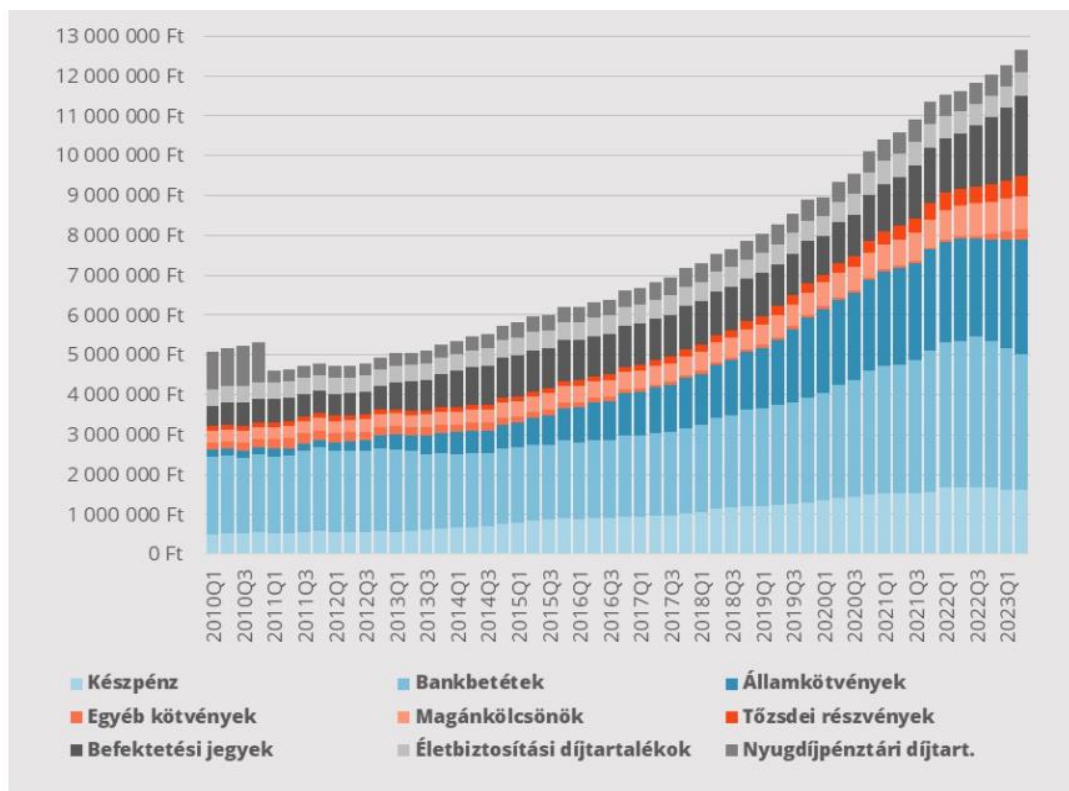
A COVID-19 pandémia előtt volt-e megtakarítása a célcsoport háztartásának?

A háztartások eszközei nem pénzügyi eszközökből és pénzügyi eszközökből állnak. Egy háztartás pénzügyi eszközei olyan követelések, amelyek valamely más gazdasági szereplő tartozásai is egyben. A nem pénzügyi eszközök közé tartoznak az ingatlanok, az önálló vállalkozások termelőeszközei (pl.: gépek, járművek, készletek) és az értéktárgyak. A reáleszközök és a pénzügyi eszközök együttesen alkotják a háztartások bruttó vagyonát. A bruttó vagyon és a tartozások különbsége adja ki a nettó vagyont (MNB, 2022).

A megtakarítások mennyiségét és összetételét egy háztartásra vetítve is vizsgálhatjuk. Az idei év második negyedévében az alábbiak szerint oszlottak meg az egy háztartásra jutó pénzügyi megtakarítások (Bankmonitor, 2023):

- Készpénz: 1,61 millió Ft
- Bankbetétek: 3,40 millió Ft
- Államkötvények: 2,89 millió Ft
- Egyéb kötvények: 240 ezer Ft
- Magánkölcsönök: 850 ezer Ft
- Tőzsdei részvények: 480 ezer Ft
- Befektetési jegyek: 2,03 millió Ft
- Életbiztosítási díjtartalékok: 570 ezer Ft
- Nyugdíjpénztári díjtartalékok: 580 ezer Ft
- Összesen: 12,66 millió Ft

Az összesített statisztikák egyik korlátossága, hogy nem képesek bemutatni a teljes sokaságon belüli különbségeket. A társadalom egyes rétegei között igen nagy egyenlőtlenségek figyelhetők meg. A 2022-ben megjelent háztartási vagyonfelmérésből kiderül, hogy Magyarországon a pénzügyi megtakarítások 83%-a a háztartások leggazdagabb 30 százalékánál összpontosul, a háztartások legszegényebb 30 százaléka mindössze a megtakarítások 5%-a felett rendelkezik, míg a középső réteg a megtakarítások 13%-át tartja kézben (Bankmonitor, 2023).

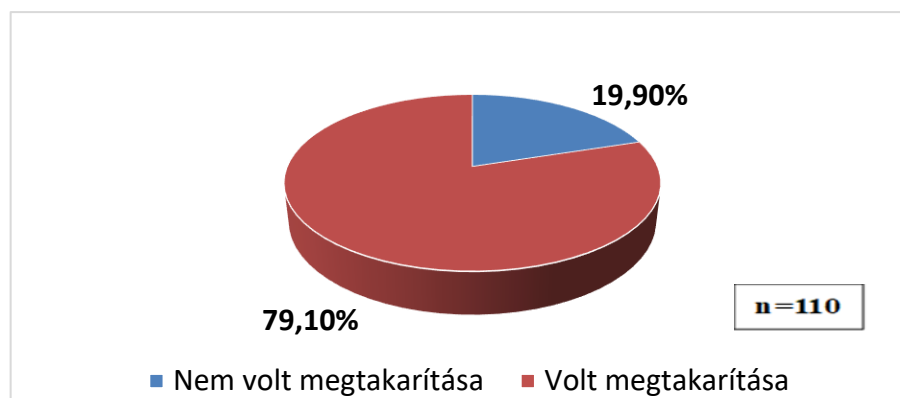

Megjegyzés: a Bankmonitor számításai a Magyar Nemzeti Bank közzétételei alapján.

9. ábra: Az egy háztartásra jutó pénzügyi megtakarítások eloszlása (2010-2023)

Forrás: Bankmonitor, 2023.10.11.

A vizsgált célcsoport 79,10%-ának volt, a maradék 19,90%-ának viszont nem volt megtakarítása a világiárvány kezdete előtt, tehát nagy valószínűséggel a válaszadók nem a legszegényebb harmadba tartoznak.

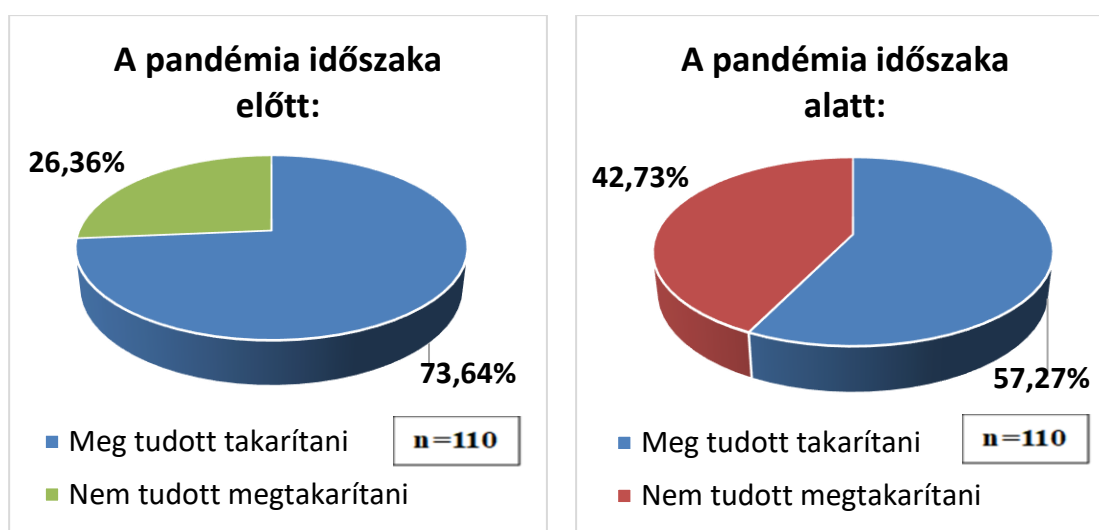

10. ábra: A COVID-19 pandémia előtt volt-e megtakarítása a célcsoport háztartásának?
(saját szerkesztés)

A célcsoport háztartásának havi nettó jövedelméből volt-e lehetősége megtakarítani a pandémia időszaka előtt és alatt?

A kérdőívet kitöltők túlnyomó többsége, 73,64%-a meg tudott takarítani, a maradék, 26,36% viszont nem tudott megtakarítani a háztartásába befolyó havi nettó jövedelméből a járvány előtti időszakban, tehát a háztartások csaknem háromnegyede viszonylag pozitív gazdasági helyzettel vágott neki a járvány időszakának.

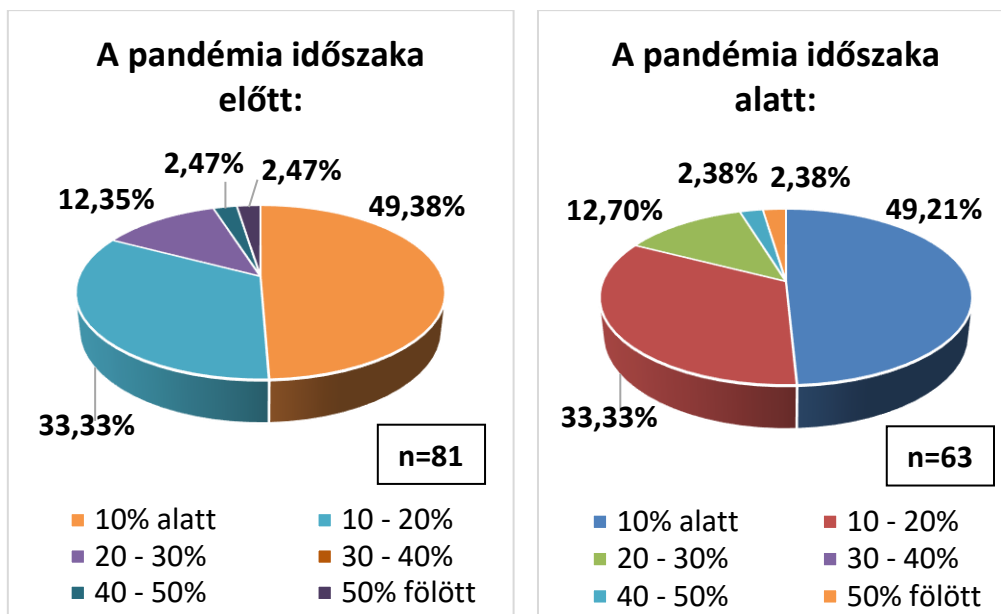
Ezzel szemben a pandémia időszaka alatt a megkérdezettek 57,27%-a válaszolta azt, hogy a háztartásába befolyó havi nettó jövedelemből meg tudott takarítani, míg 42,73%-a nem tudott megtakarítani.

11. ábra: A célcsoport háztartásának havi nettó jövedelméből volt-e lehetősége megtakarítani a pandémia időszaka előtt és alatt?
(saját szerkesztés)

A pandémia időszaka előtt és alatt a célcsoport háztartásának havi nettó jövedelméből származó megtakarítás mértékének kiértékelése

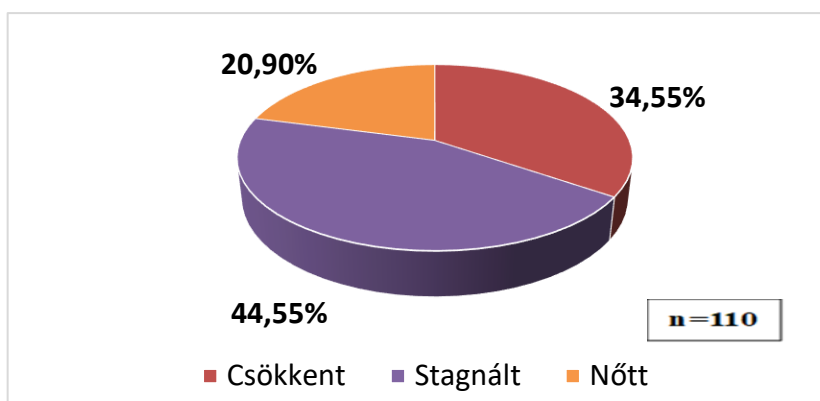
A kérdőívet kitöltők közül, akik meg tudtak takarítani a háztartásukba befolyó havi nettó jövedelmükből a COVID-19 pandémia időszaka előtt (81 fő) és alatt (63 fő), azon csoport felének körülbelül 10% alatti volt a megtakarítása. 27 kitöltőnek 10 – 20%, tíznek 20 – 30%, kettőnek 40 – 50% közötti és még kettőnek 50% feletti volt a megtakarítása ebben az időintervallumban. Olyanra nem volt példa, akinek 30 – 40% között alakult volna a megtakarítása a háztartásába befolyó havi nettó jövedelemből. Ebből arra lehet következtetni, hogy a budapesti és a Pest vármegyei lakosoknak többnyire volt megtakarítása a pandémia előtt, azonban a jövedelmükhöz képest nem nagy volumenű.

12. ábra: A pandémia időszaka előtt és alatt a célcsoport háztartásának havi nettó jövedelméből származó megtakarítás mértékének eloszlása
(saját szerkesztés)

A célcsoport háztartásának összességében vett megtakarítása a COVID-19 világjárvány ideje alatt

A diagramm a célcsoport háztartásának összességében vett megtakarításának alakulását ábrázolja a vírus ideje alatt. A megkérdezettek majdnem felének (44,55%) nem változott a megtakarítása ez idő alatt, míg 34,55%-ának csökkent és 20,90%-ának nőtt a megtakarítása.

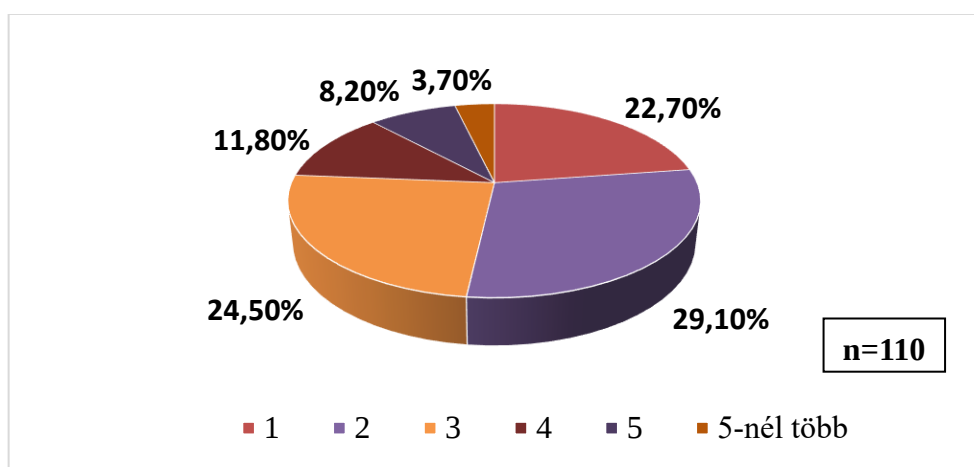

13. ábra: Összességében a célcsoport háztartásának megtakarítása a COVID-19 világjárvány ideje alatt
(saját szerkesztés)

4.1.2. A második hipotézis megállapításai

A célcsoport háztartásában élők számának kiértékelése

A kitöltők háztartásában élők számának az eloszlása a következőképpen alakult: 25 fő (22,7%) egyedüli, 32 fő (29,1%) kétszemélyes, 27 fő (24,5%) háromszemélyes, 13 fő (11,8%) négyszemélyes, 9 fő (8,2%) ötszemélyes, 4 fő (3,7%) ötnél több személyes háztartásban él. Összességében elmondható, hogy nagyrészt a három vagy azalatti háztartáslétszám jellemző a közép-magyarországi lakosokra, a három fő feletti jóval ritkábban fordul elő.

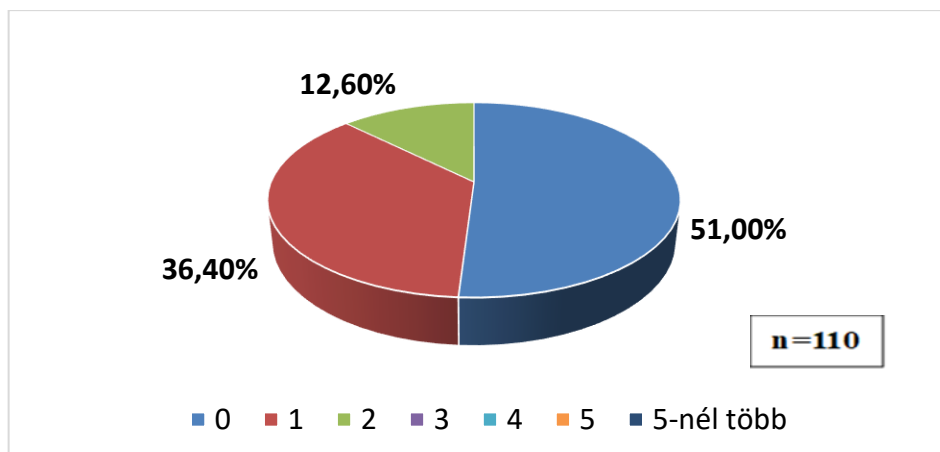

14. ábra: A célcsoport háztartásában élők számának eloszlása
(saját szerkesztés)

A KSH 2020-as felmérése alapján a közép-magyarországi régióban 1 301 450 darab háztartás található, melyből 801 687 Budapesten és 499 763 Pest vármegyében. A háztartások átlagos taglétszáma a régióban 2,3 fő, míg Budapesten 2,1 és pest vármegyében 2,6 fő (KSH5, 2020). Az általam vizsgált háztartásokban az átlagos taglétszám 2,64 fő, ami igazodik a Pest vármegyei statisztikákhoz.

A célcsoport háztartásában egyéb juttatásban részesülő személyek számának kiértékelése

A tesztben külön nem kérdeztem rá arra, hogy egyéb juttatásban részesülő személyek pontosan milyen jövedelmet is kapnak, a leggyakoribb egyéb jövedelmekből néhányat felsoroltam példaként.

15. ábra: A célcsoport háztartásában egyéb juttatásban részesülő személyek számának eloszlása
(saját szerkesztés)

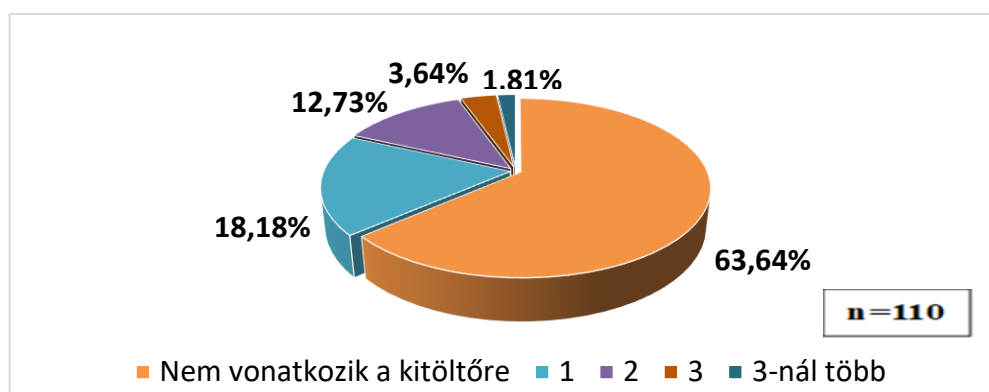
Kiindulva abból a következtetésből, hogy többnyire a három vagy az alatti háztartáslétszám jellemző a közép-magyarországi lakosokra, az e fölötti létszámúak elenyésző arányban fordulnak elő, érthető, hogy az egyéb juttatásban részesülők száma alacsony egy háztartásra vetítve. A tesztet kitöltők háztartásának több, mint a fele, 51%-a (56 fő) nem részesül egyéb juttatásban. Jellemzően egy, de legfeljebb 2 személy részesül egyéb juttatásban egy háztartásban, a kettőnél több kedvezményezett pedig egyáltalán nem fordul elő. A leggyakoribb munkabéren kívüli jövedelmek: nyugdíj, GYES, GYED, családi pótlék. A nyugdíjjövedelem 2023-ban a KSH adatai szerint átlagosan a 208.168 forint, és közel 1 989 617 fő részesül benne. A nyugdíj összegét azonban folyamatosan emelik, idén januárban 15%-kal emelkedtek, valamint 13. havi nyugdíjjal is kiegészül a jövedelmük (KSH₈, 2023).

Ezen kívül az egyéb jövedelem a gyermekes családoknál vehető figyelembe a válaszadók közül, ami nagy valószínűséggel GYES, GYED és családi pótlékból származhat. Ebben az esetben egy háztartásnál azért sem fordul elő több kedvezményezett, mert leginkább a GYES, GYED és családi pótlék a nőknél figyelhető meg, mivel általában a férfi a főkereső a családban. A GYED összege a naptári napi átlagkereset 70%-a, de legfeljebb havonta a mindenkori minimálbér kétszeresének 70%-a. A GYED után a GYES következik, amely a gyermek két és hároméves kora között jár. Összege 2023-ban bruttó 28 500 Ft. A gyermekes családoknak a családi pótlék alanyi jogon jár, azonban a családi pótlék emelkedésére az elmúlt 9 évben nem volt példa. A családi pótlékról elmondható, hogy a gyermek tanköteles korának a végéig jár, és a gyermekek számától függ az összeg: az egy gyermeket nevelők 12 200 forintot, a 2 gyermeket nevelők gyermekenként 13 700 forintot, a 3 vagy több gyermeket nevelők

pedig gyermekenként 16 000 forintot kapnak (Magyar Államkincstár, 2023). Így összességében elmondható, hogy ezek az egyéb jövedelmek kiegészítésnek elegendőek, de önmagában nem lehet belőle megélni.

A célcsoport háztartásában élő, vele egy családot alkotó gyermekek számának kiértékelése

A célcsoport családjában nagyrészt (63,64%) nincs olyan gyermek, akivel egy háztartást alkotna. Ennek szubjektív oka a véleményem szerint, hogy egyre több felnőtt csak a stabil anyagi háttér megteremtése után szeretne gyermeket vállalni, ami egyre jobban kitolódik. Másrészt nehezebb a saját lakóhelyhez jutás és egyre gyakoribb az elvált szülő. A célcsoport 36,36%-a, 40 fő válaszolta azt, hogy van gyermeke, akivel együtt él és közös családot alkot, melyből a gyermekek száma általában egy, illetve két főt foglal magába. A három vagy annál több gyermekes háztartások száma nagyon alacsony, a kitöltők közül csupán 6 személyre jellemző.

16. ábra: A célcsoport háztartásában élő, vele egy családot alkotó gyermekek számának eloszlása
(saját szerkesztés)

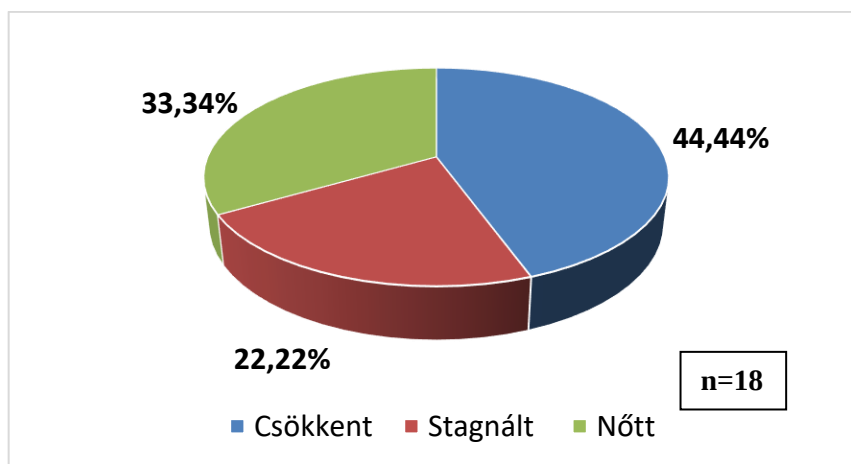
Mielőtt a gyermeket nevelő magyar háztartások szerkezeti változásait bemutatjuk, röviden ki kell térnünk arra, hogy kiket tekintünk gyermeknek, hogyan határozzuk meg a gyermekes családok körét. Ez nem csupán egy operacionalizálási kérdés, ugyanis a gyermeki életpálya az elmúlt évtizedekben rendkívül meghosszabbodott, amit mindenképpen figyelembe kell venni. Harcsa és Monostori (2017) elemzése szerint általában a 24 éves kort tekintettük a gyermekkor felső határának. Más esetekben viszont nem tudták ezt következetesen alkalmazni. A népszámlálások pedig követik azt a nemzetközi ajánlást, miszerint életkoruktól függetlenül mindenkit gyermeknek

tekintenek a háztartásban, akik még nem kötöttek házasságot és a szüleikkel egy háztartásban élnek.

A családtípusok pluralizációját megfogalmazó elméletek fontos alaptétele, hogy Európában egyre gyakoribbak az olyan családtípusok, melyek eltérnek a nukleáris családtól, ezen belül is attól, ahol a vér szerinti szülők élnek együtt a gyermekükkel vagy gyermekeikkel. Alapvetően ez annak köszönhető, hogy az emberi párkapcsolatok sokkal törekenyebbek, mint korábban. Számos tanulmányban olvashatjuk, hogy Európa országaiban növekszik az egyszülős és a mozaik családok aránya, valójában azonban kevés olyan tapasztalatokra alapuló munkát ismerünk, amely ezt a tételt hosszú távú idősorok alapján igazolta volna. Ennek oka a módszertanilag harmonizált és hosszú időre visszatekintő adatsorok hiánya. Különösen problémás a mozaik családokra vonatkozó és nagyon nehézkes az egyszülős családok arányainak hosszú távú változását bemutató statisztikák összegyűjtése is (Harcza és Monostori, 2017).

A kettő vagy több gyermekes háztartások megtakarításának alakulása

A vizsgált háztartások közül viszonylag kevés az, amelyben kettő vagy több gyermeket nevelnek (16,36%). A kérdésre válaszolók 44,44%-ának csökkent, 22,22%-ának nem változott és 33,34%-ának nőtt a megtakarítása a pandémia időszakában.

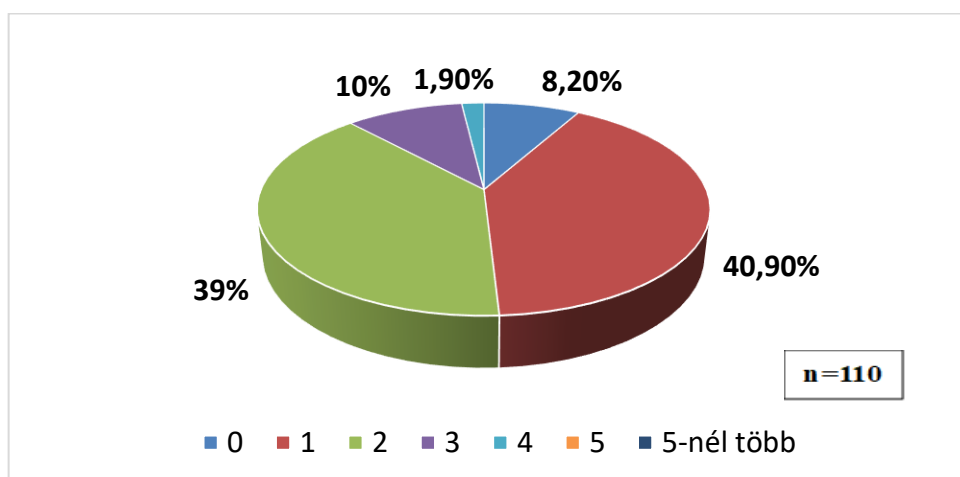

17. ábra: A kettő vagy több gyermekes háztartások megtakarítása
(saját szerkesztés)

4.1.3. A harmadik hipotézis megállapításai

A célcsoport háztartásokban a jövedelmek megoszlása munkabér szempontjából

A háztartások jövedelmeit, bevételeit tekintve a leggyakoribb bevételi formák a munkabér, az állami nyugdíj és a szociális juttatások (MNB, 2022). A háztartások 63%-a kap munkabért, 46%-a valamilyen állami nyugdíjat és 28%-a valamilyen szociális juttatást.

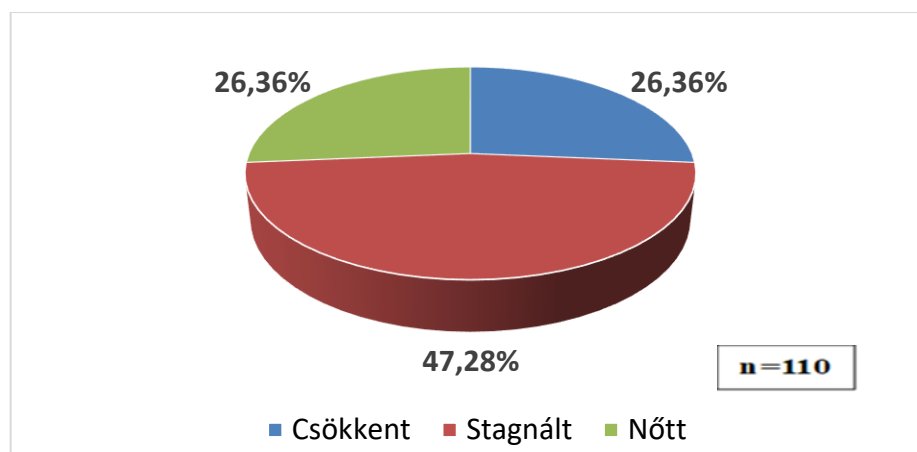

18. ábra: A célcsoport háztartásában élő munkabérből származó jövedelműek számának eloszlása
(saját szerkesztés)

A kitöltők háztartásában élő, munkabérből származó jövedelműek számának eloszlása az alábbi módon alakult: 45 fő (40,9%) háztartásában egy, 43 fő (39%) háztartásában két, 11 fő (10%) háztartásában három, 2 fő (1,9%) háztartásában négy személy jövedelme származik munkabérből. Meglepő módon a többi, 9 fő (8,2%) háztartásában nincs olyan személy, akinek a jövedelme munkabérből származna. (Ennek számos oka lehet, például a háztartásban csak nyugdíjasok élnek, munkanélküli segélyben, szociális ellátásban részesülnek, stb.). Ez nem meglepő, hiszen 2005 óta a 65 évesek és annál idősebbek száma és aránya meghaladja a 0–14 éves gyermekkorúakét. 2020-ban a 65 évesek és idősebbek létszáma 34 ezerrel nőtt, míg a 14 év alatti gyermekeké 5 ezer fővel csökkent, az aktív korúak létszáma pedig körülbelül 68 ezer fővel csökkent. Ezzel a nyugdíjas korúak aránya 20,3%, a gyermekeké 14,6% volt. Vagyis 2021. január 1-én 100 gyermekkorúra 139,6 időskorú jutott, tehát a népesség tovább idősödött (KSH₆,2021). A kitöltők között pedig nem volt olyan, akinek a háztartásában 5 vagy annál több személy jövedelme származna munkabérből.

A pandémia hatása a vizsgált célcsoport havi összes költségére

Érdekesen alakult a havi összes költségre vonatkozó válaszok aránya: a válaszadók 47,28%-a, csaknem fele azt nyilatkozta, hogy nem változott az összes költsége, míg a változást tapasztalók aránya egységesen alakult (26,36% és 26,36%).

19. ábra: A vizsgált célcsoport havi összes költségének alakulása a pandémia hatására
(saját szerkesztés)

A háztartások kiadásainak jellemzői fogyasztási csoportonként a pandémiát megelőzően és azt követően

A KSH adatai alapján (2021) a háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadása 2019-ben 111 ezer Ft volt, folyó áron 8,9%, a fogyasztóiár-indexet figyelembe véve, reálértéken 5,3%-kal magasabb, mint az azt megelőző évben. A korábbi évek növekedései következtében a 2019-ben mért kiadás összege folyó áron 72%, reálértéken 42%-kal haladta meg a 2010-es évet.

Fogyasztási főcsoport	Fogyasztási kiadás, forint	Változás reálértéken, ^{a)} %	
		az előző évhez képest	2010-hez képest
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	27 098	3,0	40,8
Lakásfenntartás és háztartási energia	20 527	2,4	26,1
Közlekedés	13 201	7,9	63,7
Kultúra, szórakozás	8 133	12,9	47,4
Hírközlés	7 781	11,6	201,8
Egészségügy	5 629	4,3	32,9
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	5 300	8,2	52,4
Lakberendezés, háztartásvitel	4 807	10,9	75,4
Ruházat és lábbeli	4 655	7,9	72,3
Szeszes italok, dohányárúk	3 887	2,8	5,8
Oktatás	1 013	3,4	49,0
Egyéb termékek és szolgáltatások	8 957	5,0	64,5
Fogyasztási kiadások összesen	110 988	5,3	41,7

^{a)} A fogyasztói árak alakulását kiszűrve.

1. táblázat: A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadási, 2019

Forrás: KSH₆

A magyar háztartások három legnagyobb kiadási tétellel rendelkező főcsoportja 2019-ben az élelmiszerek és alkoholmentes italok, a lakásfenntartás, és a közlekedés volt, melyekre 27,1, 20,5 és 13,2 ezer forintot fordítottak havonta fejenként. A reálfogyasztás minden csoportban növekedett, 2018. évéhez képest a kultúrára, szórakozásra, továbbá a hírközlésre fordított kiadások növekedtek a leginkább.

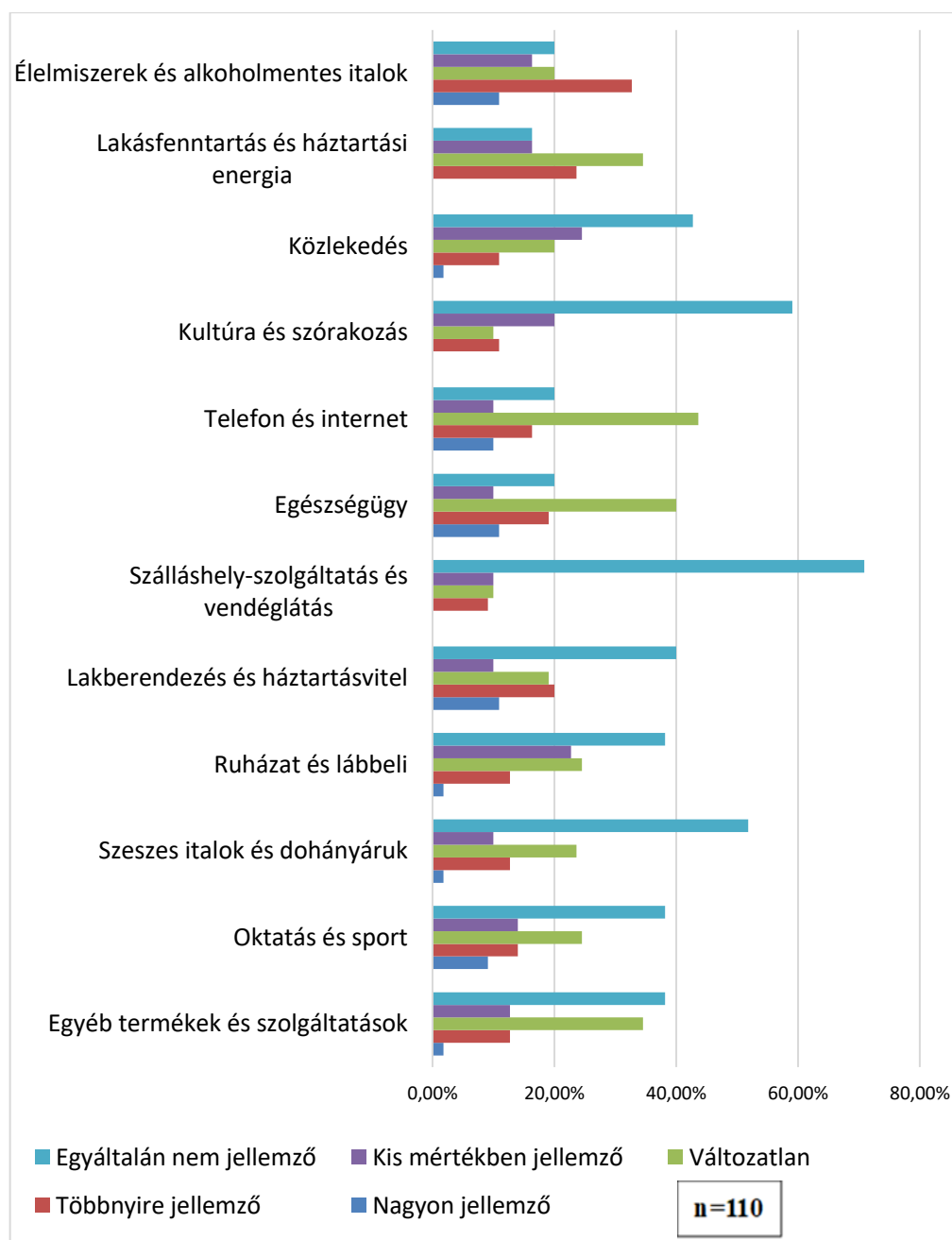
Az élelmiszerek és alkoholmentes italok csoportjának 2010 és 2019 között hullámszóvá vált az összes kiadásból mért aránya, viszont alapvetően emelkedett. 2019-ben a lakosság kiadásainak majdnem egynegyedét fordította erre a célra.

A háztartási energiaköltségek 2007-től jelentősen megemelkedtek, melynek legnagyobb részét 2010 és 2013 között a lakásfenntartási költségek tették ki. Ebben az időszakban a háztartási energia ára csökkenni kezdett, 2014-ben a rezsicsökkentés hatására 12%-kal, majd 2015-ben további 2,9%-kal kellett kevesebbet fizetni érte. 2014-től kezdve már nem lakásfenntartásra, hanem élelmiszerekre és alkoholmentes italokra költöttek a legtöbbet a háztartások.

A lakosság 2019-ben reálértéken 2,4%-kal fordított többet lakásfenntartásra és háztartási energiára, mint 2018-ban. A lakásfenntartási kiadásoknak több mint a felét továbbra is az energiaköltségek tették ki, havonta átlagosan 4313 forintot költöttek vezetékes gázra, 3987 forintot elektromos energiára, illetve 968 forintot központi fűtésre, távhőre fejenként.

Az összkiadás 12%-át kitevő közlekedési kiadás reálértéken az előző évinél 7,9%-kal magasabb volt, melynek 56%-át - havonta átlagosan 7367 forintot - 2019-ben is üzemanyag-vásárlásra adtak ki.

Az alapvető szükségletekre, mint például az élelmiszerekre, a lakásfenntartásra vagy a közlekedésre fordított összegek kifizetése után 2013-tól egyre több maradt egyéb célú kiadásokra - kultúrára, szórakozásra, hírközlésre – a háztartásoknak (KSH₆, 2021).

20. ábra: A pandémia időszakában a vizsgált háztartások kiadásainak jellemzői fogyasztási csoportonként (saját szerkesztés)

A válaszok alapján kiderült - ahogy az a diagrammon is látható -, hogy a különböző fogyasztási csoportok tekintetében egyáltalán nem volt jellemző, hogy a pandémia időszaka alatt több pénzt költöttek volna a háztartások. A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatánál figyelhető meg ez a tendencia a leginkább. Ennek legvalószínűbb oka, hogy a járványügyi korlátozások miatt nem lehetett utazni, nyaralni, vendéglátóhelyeket látogatni és szolgáltatásokat igénybe venni. Ebben a szegmensben tevékenykedő üzletek és szolgáltató egységek egy része be is zárt ebben az időszakban.

A válaszadók kevesebb, mint 10%-ára volt az jellemző, hogy többet költött ebben a kategóriában.

Ugyanez figyelhető meg a kultúra és szórakozás szektorban, melynek okai megegyeznek a fent említettekkel. Jellemzően itt is alacsony azon kitöltők aránya, akik ebben a kategóriában többet költöttek (10,91%). Mindkét kategóriában 10% azon háztartások aránya, amelyek kiadásai változatlanul alakultak, ennek számos oka lehet, elképzelhető, hogy ezek a válaszadók eddig sem tudtak költeni szórakozásra vagy kikapcsolódásra.

Mivel nem tudjuk, hogy a válaszadók közül hányan dohányoznak vagy költenek alkoholra, ezért csak feltételezni tudtuk, hogy a bezártság és a könnyű elérhetőség miatt erre kategóriára többet fognak költeni az emberek. Meglepő módon azonban a kitöltők csekély többsége (51,83%-a) azt mondta, hogy egyáltalán nem jellemző, hogy többet költött volna dohányárura vagy szeszesitalra. Mindössze 1,81%-uk válaszolta azt, hogy többet költött ezen termékekre.

A válaszadók 42,73%-a jelölte be azt az opciót, hogy jelentősen kevesebbet költött közlekedésre. Ennek nyilvánvaló oka, hogy a jóval kevesebbet utaztunk abban az időszakban: a gyerekek nem jártak iskolába, a munkavállalók jelentős része otthonról dolgozott, nem jártak nyaralni és szórakozni az emberek. A válaszadók 20%-a változatlan összeget költött a közlekedésre (esetleg: futárként vagy taxisként dolgozók, áruszállítók).

A lakberendezés és háztartásvitel, ruházat és lábbeli, oktatás és sport, valamint az egyéb termékek és szolgáltatás kategóriákban majdnem egyenlő mértékű volt azok aránya, akik egyáltalán nem költöttek többet (38-40%). A lakberendezés és háztartásvitel szegmensében összesen 30,91% azok aránya, akik vélhetően többet költöttek (10,91% és 20%), mivel a kényszer szülte bezártság alatt hamarabb észrevették a felújításra szoruló dolgokat és több idejük is volt ezeket elvégezni, hiszen mindenki szeret modern és rendezett környezetben élni. Az egyéb termékek és szolgáltatások kategóriában pedig közel azonos arányú az „egyáltalán nem jellemző” és a „változatlan” válaszok aránya (38,19%, illetve 34,55%).

A lakásfenntartás és háztartási energia, telefon és internet, illetve az egészségügy osztályában a legjellemzőbb válasz a „változatlan” volt (34,55% - 43,64% - 40%). Jelentős azok aránya is, akik a lakásfenntartásra és háztartási energiára inkább többet költöttek (23,64%), ami nem meglepő: az otthoni munkavégzéshez és tanuláshoz szükséges eszközök energiaigénye, a lakások fűtése megemelhette a rezsi költségeket. Érdekes, hogy a telefon és internet esetében a másodikként választott kategória az

„egyáltalán nem jellemző”, mivel a munkahelyek és az oktatási intézmények az online kapcsolattartásra álltak át, ami feltételezi a megfelelő internet hozzáféréséhez való lehetőséget. A válaszadók csupán 26,36%-a vallotta azt, hogy többet költött ebben a szegmensben. Az egészségügy területén a válaszadók csaknem egyharmada (30%) jelezte azt, hogy többet költött, mint a pandémia előtt.

Figyelemre méltóan alakultak az élelmiszerek és alkoholmentes italok kategória eredményei: legjellemzőbb válasz a „többnyire jellemző” (32,73%), míg a „nagyon jellemző” választ 10,91% jelölte be. Együttesen a válaszadók csaknem fele költött többet élelmiszerekre. Ez betudható egyrészt a pánikvásárlásoknak: a járvány kezdetén az emberek nagyon sok élelmiszert halmoztak fel az otthonaikban. Másrészt megnövekedhetett a fogyasztás a könnyebb elérhetőség, házhozszállítás miatt.

Összességében elmondható, hogy 2013 óta növekedett a háztartásokban az az összeg, amit szabad felhasználásra szánhattak, ezt akár meg is takaríthatták.

Legtöbbet az élelmiszerek és alkoholmentes italok főcsoportjára költöttek a háztartások a vilá járvány előtti és alatti időszakban is.

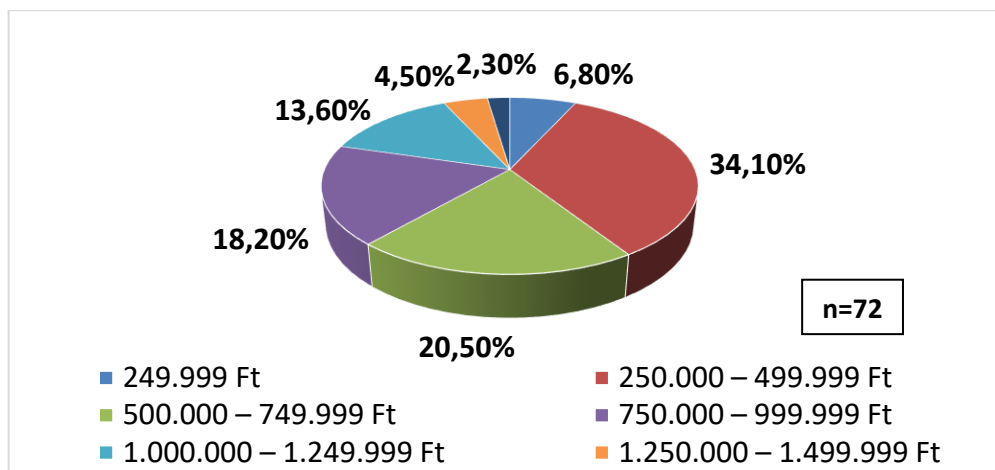
Már a pandémiát megelőző évben is megemelkedett a lakásfenntartásra és háztartási energiára fordított kiadása a lakosságnak, a járvány alatt pedig a válaszadók több, mint fele érzekelte úgy, hogy ugyanannyi összeget vagy többet fizetett erre a kategóriára.

Visszaesett a pandémia előtti harmadik helyen álló kategória, a közlekedés, amelyre a járvány alatt jóval kevesebbet költöttek az emberek. Ezt a főcsoportot megelőzte az egészségügyre és a telefon és internet szolgáltatásra fordított összeg, bár a hírközlésre fordított költség már 2018 és 2019 között is rohamosan megnőtt, 11,6%-kal.

A legnagyobb fejlődést ebben az időszakban a kultúra és szórakozás osztályában következett be, 12,9%, ami érthető okokból a járvány időszaka alatt erősen visszaesett.

A célcsoport háztartásához tartozó havi nettó jövedelem kiértékelése

Sokan nem szeretnek a jövedelmük összegéről beszélni, információt megosztani, így tekintettel erre, a kérdőívben ennél a kérdésnél opcionális volt a válaszadás, ezért sokan mellőzték is ezt a kérdést.

21. ábra: A célcsoport háztartásához tartozó havi nettó jövedelem alakulása
(saját szerkesztés)

A 110 kitöltőből 72-en adtak választ erre a kérdésre. Itt nem egyéni jövedelemre irányult a kérdés, hanem a háztartásba befolyó összes jövedelemre, ideértve a nyugdíjat, családi pótlékot, GYES-t és GYED-et. Ennek alapján az egy főre jutó jövedelmet nem lehet megállapítani, arra viszont választ kapunk, hogy átlagosan jelenleg mekkora összegű befolyó jövedelemmel gazdálkodnak a Közép-Magyarországon elhelyezkedő háztartások. A kérdésnél összeghatárokat adtam meg, viszonylag tág intervallumban, 250 000 forintonként lehetett jelölni. Az ábráról leolvasható, hogy a legtöbb válaszadónak (34,0 %-nak) a 250 000 forinttól 499 999 forintig tartó sávba esik a nettó jövedelme háztartásonként, 20,50%-nak az 500 000 - 749 999 forint közé tartozik a beérkező jövedelme, és magas azok száma is (18,20 %), akiknek 750 000 - 999 999 forint értékhatár közötti a jövedelme. 1 000 000 - 1 249 999 forint közötti háztartásonkénti jövedelem már kevesebb akad, 13,60%-uk tartozik ide, és még ennél is kevesebben vannak azok, akiknek 1 250 000 - 1 500 000 forint között van a jövedelme, 4,50% tartozik ide. A legkevesebben azok vannak, akiknek háztartásonként a jövedelme meghaladja a 1 500 000 forintot, mindössze a válaszadók 2,30%-a tartozik ebbe a kategóriába, és sajnos akad olyan is, akinek a 249 999 forintot sem haladja meg a jövedelme, 6,80%-nak.

Magyarországon a KSH adatai szerint 2023 augusztusában a teljes munkaidőben dolgozók bruttó átlagkeresete 555 900 Ft, a kedvezmények figyelembevételével számolt nettó átlagkereset 383 500 Ft volt (KSH₇, 2023). A válaszadók több, mint felének meghaladja az ideai átlagot háztartásonként a jövedelme, 40,9% százaléka viszont nem éri el ezt az összeget.

4.2. Következtetések és javaslatok

A H1 hipotézis a közép-magyarországi háztartások összességében vett pénzügyi megtakarításának növekedésére utalt a pandémia időszakában. A kutatás alapján nem tűnik bizonyítottnak az állítás, sőt inkább az ellenkezője állapítható meg, hogy csökkent. Az „Összességében hogyan alakult háztartásának megtakarítása a Covid-19 világjárvány alatt?” kérdésre adott válaszok alapján a megkérdezettek majdnem felének (44,55%) nem változott a megtakarítása ez idő alatt, míg 34,55%-ának csökkent és 20,90%-ának nőtt a megtakarítása. A vizsgált háztartások majdnem 80%-ának volt megtakarítása a világjárvány előtt. Megfigyelhető, hogy a havi nettó jövedelemből is 73,64% tudott félretenni. Erős csökkenés tapasztalható a világjárvány időszakában, de még ebben az időszakban is a megkérdezettek több, mint fele (57,27%) meg tudott takarítani a jövedelméből. Mindkét élethelyzetben csekély mértékű volt az elkülönített pénz, a nettó jövedelmük 10%-ánál kevesebb (49,38%, illetve 49,21%). A jövedelmük 10% és 20%-a között részt mindkét esetben a válaszadók egyharmada (33,33%) tudta félretenni. A további kategóriákban is ugyanazok az arányok tapasztalhatóak. Tehát a járvány ideje alatt kevesebben tudtak tartalékot képezni a jövedelmükből, viszont a megtakarítások aránya szinte pontosan megegyezett mind a két esetben.

A H2 hipotézis azt tartalmazta, hogy 2020 és 2022 között összességében csökkent a kettő vagy több gyermekes budapesti és Pest vármegyei háztartások megtakarítása. 18 háztartás alapján a kérdésre válaszolók 44,44%-ának csökkent, 22,22%-ának nem változott és 33,34%-ának nőtt a megtakarítása a pandémia időszakában. A válaszadók közül csekély létszámban fordultak elő a kettő vagy több gyermeket nevelő családok, így ezt az állítást nem tudom megbízhatóan alátámasztani, ezért javaslom egy következő kutatásban ilyen szempontból reprezentatív mintavétellel történő csoport vizsgálatát.

A H3 hipotézis: a vizsgált időszakban megnövekedett a budapesti és a Pest vármegyei háztartások fenntartásához szükséges havi költség a jövedelem viszonylatában. A válaszadók 47,28%-a, csaknem fele azt nyilatkozta, hogy nem változott az összes költsége, míg a változást tapasztalók aránya egységesen alakult (26,36% és 26,36%). A költségek megoszlásának változását a fogyasztási főcsoportok között a Liker skála segítségével térképeztem fel. Szembetűnő, hogy a legtöbb főcsoportban csökkentek a költségek. Drasztikusan csökkent a szálláshely-szolgáltatásra és vendéglátásra, kultúrára és szórakozásra költött pénz, emelkedett viszont az élelmiszerekre és alkoholmentes italokra, lakásfenntartásra és háztartási energiára, valamint telefonos és internetes

szolgáltatásokra kiadott összeg. Ezek alapján viszont nem lehet pontos választ adni a kérdésre, a megtakarítás mértékét ugyanis nem lehetett megállapítani a kérdőívből, csupán a változásra kaptam választ. Ezek a válaszok sok esetben csak benyomásokon alapultak. Érdeemes lenne egy mélyebb és részletesebb átfogó kutatást végezni, amely nemcsak kérdőíves felmérésből áll, hanem konkrétan feltérképezi az egyes főcsoportokra elköltött összegeket.

5. ÖSSZEGZÉS

Magyarország gazdasága 2019. év végéig még felfelé ívelni látszott, majd a COVID-19 világjárvány kitörése hirtelen megtörte ezt az ütemet és felülírta nemcsak hazánk, de az egész világ működési rendszerét is. A vészhelyzeti intézkedések korlátozták a nemzetközi utazásokat, rendezvényeket tiltottak be, a vendéglátást és szórakoztatást korlátozták és bezárásra kényszerítették az oktatási intézményeket. Mindezekon kívül munkahelyek szűntek meg és minimálisra redukálódtak a személyes kapcsolatok. 2023 végére, a pandémiát követően jelentősen csökkent a gazdasági teljesítmény, a háztartások tényleges fogyasztásának a volumene 2,5%-kal kisebb volt, mint az előző év azonos időszakában, ami összefüggött a reálkeresetek 12%-os csökkenésével és a magas inflációval.

Kutatásom fő célja az volt, hogy megismerjem és megvizsgáljam a Covid-19 világjárvány hatását a budapesti és a Pest vármegyei háztartások pénzügyi megtakarításainak viszonylatában. Három hipotézist állítottam fel ebben a témában. Az első hipotézisemben azt feltételeztem, hogy a közép-magyarországi háztartások pénzügyi megtakarítása a világjárvány ideje alatt összességében csökkent. A második és a harmadik hipotézisem során is ugyanezt a régiót vizsgáltam, felmértem, hogy 2020 és 2022 között csökkent-e a kettő vagy több gyermekes családok megtakarítása, illetve, hogy a vizsgált időszakban növekedett-e a háztartások fenntartásához szükséges havi költség a jövedelem viszonylatában.

A hipotéziseim vizsgálatához egy 24 kérdésből álló kérdőívet állítottam össze, melyet online lehetett kitölteni. A vizsgált személyeket nem szűkítettem le korcsoport szerint, de fő kritérium volt a közép-magyarországi háztartás vezetésében való részvétel és a legalább hároméves életvitel a vizsgált területen. A kérdőívet 126 felhasználó kezdte meg, ebből azonban csak 110 esett a célcsoportba.

Az eredmények kiértékelése rávilágított arra, hogy a járvány ideje alatt kevesebben tudtak félretenni a jövedelmükből, azonban a megtakarítások aránya alig változott. A világjárványt megelőző időszakban a célcsoport majdnem háromnegyede, 73,64%-a tudott megtakarítani a havi nettó jövedelméből, míg a pandémia időszaka alatt ez 57,27%-ra csökkent. Ettől függetlenül arányosan a megtakarítások mértéke nem változott: A megkérdezettek kicsivel több, mint 49%-a 10% alatt, 33,33%-a 10 – 20% között, majdnem 13%-a 20 – 30% között, a maradék 5%-a pedig 40% fölött tudott megtakarítani a havi nettó jövedelméből.

A kettő vagy több gyermekes családokra vonatkozóan nem sikerült reprezentatív kiértékelést kapnom, ugyanis csak 18 főre vonatkozott a második hipotézis, mely túl alacsony létszámúnak bizonyult. Ettől eltekintve a kérdésre válaszolók közül 8 felhasználónak csökkent, 4-nek nem változott és 6-nak nőtt a megtakarítása a pandémia időszakában.

A harmadik hipotézisre adott válaszok azt mutatták, hogy a háztartások csaknem fele, 47,28%-a nem tapasztalt változást a havi költségek tekintetében, míg a változást érzékelők aránya egységesnek bizonyult, 26,36% - 26,36%. A vizsgált megtakarítás mértékét nem lehetett megállapítani a kérdőívből, csupán a változásra kaptam választ. Jelentősen visszaesett a szálláshelyek, vendéglátóipari egységek és a szórakozási lehetőségek látogatottsága, illetve megnőtt az élelmiszerek, internetes szolgáltatások és háztartási energia iránti kereslet.

Úgy gondolom, hogy a világjárvány szokatlan helyzetet teremtett, ami nagy mértékben hatással volt a mindennapi életünkre, ezért érdemes tudatosabban felkészülnünk a jövőre pénzügyeink tekintetében. Eddigi tapasztalatom szerint (amit vizsgálatok is alátámasztanak) a magyar lakosság pénzügyi tudatossága hiányos, ezért javaslom akár már az általános iskolákban a pénzügyi ismeretek oktatását. Véleményem szerint ez egy érdekes téma, melyről megérné egy átfogóbb vizsgálatot is végezni.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- Ács Pongrác és munkatársai (Pécs, 2020) [Digitális Kiadás]: Változások a magyar lakosság élet- és munkakörülményeiben kiemelten a fizikai aktivitás és sportfogyasztási szokások vonatkozásában; <https://etk.pte.hu/public/upload/files/AcsPongrac-Covid19KutatasiJelentes.pdf> (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- Államadósság Kezelő Központ Zrt. (2023): Lakossági kamatok: Prémium Magyar Állampapír; <https://www.allampapir.hu/kamatok/PMAP> (Utolsó letöltés: 2023.10.30.)
- Baranyai Zsolt és munkatársai (2019): Lakossági megtakarítások és befolyásoló tényezők: empirikus kutatások tapasztalatai; <https://nkerepo.unike.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/15960/Lakossagi%20megtakaritasok.pdf?sequence=1> (Utolsó letöltés: 2023.11.05.)
- Boulding, K. E. (1972): The Society as Achilles Heel. *Journal of Consumer Affairs*, 2, 110–119. Magyarul: Sik Endre (szerk.) (1989): A háztartás a gazdaság „örök” intézménye. *Szociológiai Füzetek*, 48: 75–77.
- Csorba Norbert (2023) [Digitális folyóirat]: Magyar Nemzeti Bank: Csökkenő pályán az infláció, 67. évfolyam 2023/3-4; http://real.mtak.hu/166371/1/06_Konj_MNB_7e6f72c8a7.pdf (Utolsó letöltés: 2023. 10. 28.)
- Eurostat (2023): Real GDP grew in all regions in 2021 except three; <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230220-1> (Utolsó letöltés: 2023.11.02)
- Harcsa István és Monostori Judit (2017): A háztartás- és családszerkezeti változások hosszú távú trendjei Magyarországon európai kontextusban: teóriák, tévképzetek, tények; <https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/2722/2608> (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- Hofmeister-Tóth Ágnes (Budapest, 2017): A fogyasztói magatartás alapjai. Akadémiai Kiadó; <https://doi.org/10.1556/9789630598897> (Utolsó letöltés: 2023. 10. 25.)
- Hosszu Szabina (2014) [Szakdolgozat]: A lakossági megtakarítások Magyarországon. <https://perepo-dolgozat.uni->

pannon.hu/id/eprint/17732/1/11120_hosszu_szabina_2014jan_publikus.pdf (Utolsó letöltés: 2023. 10. 28.)

- Internet₁: Matolcsy György (2020): Európa három válsága. Növekedés.hu, <https://novekedes.hu/mag/matolcsy-gyorgyeuropa-harom-valsaga> (Utolsó letöltés: 2023.11.05.)
- Internet₂ A Republiken Intézet elemzése (2013): Budapest más; <http://republiken.hu/media/11948/20130814.pdf> (Utolsó letöltés: 2023.11.05.)
- Johns Hopkins University & Medicine: Coronavirus Resource Center (2023): Mortality in the most affected countries; <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality> (Utolsó letöltés: 2023.10.03.)
- Kapitány Balázs (szerk.) (Budapest, 2015): Demográfiai Fogalomtár. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet; <https://demografia.hu/hu/letoltes/fogalomtar/pdf/haztartas.pdf> (Utolsó letöltés: 2023.10.16.)
- Kincses, Á., Tóth, G. (2020): How coronavirus spread in Europe over time: national probabilities based on migration networks Regional Statistics 10 (2): 228–231.; <https://doi.org/10.15196/RS100210> (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- Kovalcsik Tamás és munkatársai (2021. május 5.) [Digitális folyóirat]: A COVID-19-járvány első két hullámának területisége Közép-Európában; https://www.ksh.hu/statszemle_archive/terstat/2021/2021_03/ts610301.pdf (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- Központi Statisztikai Hivatal₁ (2022): Munkaerőpiaci folyamatok, 2022. I. negyedév; <https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/munkaeropiacy-folyamatok-2022-i-nev/index.html#budapestenemelkedettalegnagyobbmrkbenafoglalkoztatottakarnya> (Utolsó letöltés: 2023.11.02.)
- Központi Statisztikai Hivatal₂ (2023): Magyarország, 2023. I. negyedév – Tetőzött az infláció; <https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/magyarorszag-2023-i-negyedev/index.html> (Utolsó letöltés: 2023.11.02.)
- Központi Statisztikai Hivatal₃ (Budapest, 2006): A háztartás és a család fogalma: Statisztikai módszertani füzetek, 47; <https://www.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/haztcsalad.pdf> (Utolsó letöltés: 2023. 10. 26.)

- Központi Statisztikai Hivatal₄ (2023): Terület, településsűrűség, népsűrűség; https://www.ksh.hu/stadat_files/fol/hu/fol0006.html (Utolsó letöltés: 2023.11.02.)
- Központi Statisztikai Hivatal₅ (2020): A háztartások száma, a háztartásban élő személyek jellemzői jövedelemszerző tevékenységük, régió és településtípus szerint; https://www.ksh.hu/stadat_files/jov/hu/jov0047.html (Utolsó letöltés: 2023.11.02.)
- Központi Statisztikai Hivatal₆ (2021): Magyarország, 2020; https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2020.pdf (Utolsó letöltés: 2023.11.17.)
- Központi Statisztikai Hivatal₇ (2023): Gyorstájékoztató: Keresetek, 2023. augusztus; <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/ker/ker2308.html> (Utolsó letöltés: 2023.11.17.)
- Központi Statisztikai Hivatal₈ (2023): Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma és teljes ellátásának havi átlagösszege, január; https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0034.html (Utolsó letöltés: 2023.11.19.)
- Levente Zsichla és Viktor Müller (Budapest, 2023): Risk Factors of Severe COVID-19: A Review of Host, Viral and Environmental Factors; <https://www.mdpi.com/1999-4915/15/1/175> (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- Magyar Államkincstár (2023): Gyermekgondozási díj – GYED; https://www.allamkincstar.gov.hu/csaladoktamogatasa/Csalad_gyermek/gyermekgondozasi-dij-gyed (Utolsó letöltés: 2023.11.19.)
- Magyar Nemzeti Bank₁ (2023): A jegybanki alapkamat alakulása; https://www.mnb.hu/Jegybanki_alapkamat_alakulasa (Utolsó letöltés: 2023.10.30.)
- Magyar Nemzeti Bank₂ (2022): Miből élünk? A 2020-as háztartási vagyonfelmérés első eredményeinek bemutatása; <https://statisztika.mnb.hu/sw/static/file/vagyonfelmeres-2020-web.pdf> (Utolsó letöltés: 2023.11.19.)
- Magyarország Kormánya (2020. december 26.): Megérkezett a koronavírus elleni vakcina kezdődik az egészségügyiek oltása; <https://kormany.hu/hirek/megerkezett-a-koronavirus-elleni-vakcina-kezdodik-az-egeszsegugyiek-oltasa> (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- Obádovics Csilla és Tóth G. Csaba (2023): A magyarországi régiók népességének előre számítása 2050-ig;

https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2023/2023_09/2023_09_763.pdf (Utolsó letöltés: 2023.11.02.)

- Palócz Éva és Matheika Zoltán (2014): A háztartási megtakarítások szerepe a gazdaságok stabilitásában és növekedésében; <https://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/b336.pdf> (Utolsó letöltés: 2023. 10. 28.)
- Somogyiné Kiss Andrea (2004): Családi pénzügyek; <https://www.mnb.hu/letoltes/fv-tanul-csaladi.pdf> (Utolsó letöltés: 2023.11.05.)
- Süle-Szigeti Bulcsú (2023): Átlagosan 13 millió forintnyi megtakarítása van egy magyar háztartásnak; <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/atlagosan-13-millio-forint-megtakaritasa-van-egy-magyar-haztartasnak/> (Utolsó letöltés: 2023.11.19.)
- Tatay Tibor (Sopron, 2009): A háztartások pénzügyi megtakarításai Magyarországon – doktori (Ph.D.) értekezés; <http://doktori.nyme.hu/id/eprint/271/1/disszertacio.pdf> (Utolsó letöltés: 2023. 10. 28.)
- Túróczi Imre és munkatársai (2020): Magyarország versus Covid–19: intézkedések, tapasztalatok, jövőkép. Polgári Szemle, 16. évf. 1–3. szám, 78-93; http://real.mtak.hu/117359/1/PSZ%202020.%201-3.szam_6.pdf (Utolsó letöltés: 2023. 10. 28.)
- Uzzoli Annamária és munkatársai (2021. május 5.) [Digitális folyóirat]: A hazai COVID–19-járványhullámok területi különbségei; https://www.ksh.hu/statszemle_archive/terstat/2021/2021_03/ts610302.pdf (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- Váradi Balázs (2020): A koronavírus-járvány első hulláma; https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2020/12/mt_2019_kozelkep9.pdf (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)
- World Health Organization₁ (2023): Coronavirus Disease (COVID-19) pandemic; <https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19> (Utolsó letöltés: 2023. 10. 25.)
- World Health Organization₂ (2023): <https://covid19.who.int/region/euro/country/hu> (Utolsó letöltés: 2023.10.18.)
- World Health Organization₃ (2023): WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard; <https://covid19.who.int> (Utolsó letöltés: 2023.10.25.)

7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, Dr. Csernák Józsefnek, hogy figyelemmel kísérte a munkámat és szakmai segítségével hozzájárult a szakdolgozatom elkészüléséhez.

Köszönettel tartozom a KDB Bank Európa Zrt. Vállalatfinanszírozási Főosztály dolgozóinak, hogy építő jellegű kritikáikkal és szakmai tanácsaikkal támogatták a diplomamunkám megírását.

Valamint külön köszönöm családomnak, akik folyamatosan támogattak és végig biztattak.

8. TARTALMI KIVONAT

A dolgozat főként a COVID-19 világjárvány hatását vizsgálta a közép-magyarországi régióban elhelyezkedő háztartások pénzügyi megtakarításainak viszonylatában, mely három hipotézisre kereste a választ.

A hipotézisek azt feltételezték, hogy a közép-magyarországi háztartások pénzügyi megtakarítása a járvány ideje alatt összességében csökkent, illetve a háztartások fenntartásához szükséges havi költség növekedett a jövedelem viszonylatában.

A primer kutatás kérdőíves felmérés alapján készült, melynek eredményei szekunder adatokkal lettek összehasonlítva és kiértékelve.

A kutatásból kiderül, hogy a Közép-Magyarországon élők megtakarítása összességében csökkent, valamint a legtöbb fogyasztási főcsoportban is csökkentek a költségek az elmúlt 5 évben.

9. SUMMARY

The main focus of this thesis was to examine the impact of the COVID-19 pandemic on the financial savings of households in the Central Hungary region, which sought to answer three hypotheses.

The hypotheses assumed that the financial savings of households in Central Hungary decreased overall during the epidemic and that the monthly cost of maintaining households increased relative to income.

The primary research was based on a questionnaire survey, the results of which were compared and evaluated with secondary data.

The research shows that savings of people living in Central Hungary have decreased overall and that costs have also decreased in most main consumption categories over the last 5 years.